

บทที่ 4

ผลการศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูลในบทนี้จะแบ่งเป็น ส่วนของการวิเคราะห์เชิงพรรณนาซึ่ง ศึกษาจากบทความ เอกสารทางวิชาการ และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทราบสภาพทั่วไป โครงสร้างการผลิต และการส่งออกของผักและผลไม้ รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคของการส่งออกผักและผลไม้ในแต่ละตลาด และส่วนของการวิเคราะห์เชิงปริมาณซึ่งใช้ค่าดัชนีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบที่ปรากฏ (Revealed Comparative Advantage Index) ร่วมกับส่วนแบ่งการตลาด (market share) เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศผู้ส่งออกอื่นๆ ในตลาดประเทศคู่ค้าที่สำคัญ เพื่อศึกษาความได้เปรียบของการส่งออกผักและผลไม้ของไทย โดยหัวข้อการอธิบายจะเรียงลำดับตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาดังนี้

4.1 โครงสร้างการผลิต สถานการณ์การส่งออก อุปสรรค โอกาส และส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งออกผักและผลไม้ของไทย

4.1.1 โครงสร้างการผลิตของการส่งออกผักและผลไม้ของไทย

ผักและผลไม้ส่งออกสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่คือ 1) ผัก ผลไม้สดแช่เย็น แช่แข็ง และแห้ง และ 2) ผัก ผลไม้กระป๋อง และแปรรูป โดยแต่ละกลุ่มมีโครงสร้างการผลิตดังนี้

ผัก ผลไม้สดแช่เย็น แช่แข็งและแห้ง

โครงสร้างผัก ผลไม้สดแช่เย็น แช่แข็งและแห้งส่งออก แบ่งเป็นผลไม้สด แช่เย็น แช่แข็ง และแห้งร้อยละ 16.17 และผักสดแช่เย็น แช่แข็ง และแห้งร้อยละ 83.33 (กรมส่งเสริมการค้าส่งออก, 2549)

ผลไม้สด แช่เย็น แช่แข็ง และแห้ง แบ่งออกเป็นร้อยละได้ดังนี้

- มะม่วง	1.13
- เงาะ	0.49
- ทุเรียนแช่แข็ง	0.40
- ลำไย	0.17
- ทุเรียน	0.07
- สับปะรด	0.03

- ลำไยแห้ง	0.03
- อื่นๆ	13.88

ผักสดแช่เย็น แช่แข็ง และแห้ง แบ่งออกเป็นร้อยละได้ดังนี้

- ผักต่างๆผสมกันแช่แข็ง	31.66
- ข้าวโพดฝักอ่อน	6.33
- ข้าวโพดหวาน	1.96
- หน่อไม้ฝรั่ง	0.95
- ฟริก	0.29
- กระเจี๊ยบขาว	0.04
- หอมหัวใหญ่/หอมหัวเล็ก/กระเทียม	0.01
- อื่นๆ	42.59

โครงสร้างราคา

ใช้ปัจจัยการประเทศในประเทศ ร้อยละ 100

การผลิต

พื้นที่เพาะปลูกผลไม้ประมาณ 10 ไร่

จำนวนคนงานรวมทั้งสิ้น 200,000 คน

ผัก ผลไม้กระป๋อง และแปรรูป

โครงสร้างผัก ผลไม้กระป๋อง และแปรรูปแบ่งเป็นผลไม้กระป๋องและแปรรูป ร้อยละ 65.75 และผักกระป๋องและแปรรูป ร้อยละ 34.25

โดยผลไม้กระป๋อง และแปรรูป แบ่งออกเป็นร้อยละได้ดังนี้

- สับปะรดกระป๋อง	50.64
- ผลไม้รวมกระป๋อง	1.74
- น้ำสับปะรด	1.62
- อื่นๆ	1.26

ผักกระป๋องและแปรรูปแบ่งออกเป็นร้อยละได้ดังนี้

- ข้าวโพดหวาน	15.90
- หน่อไม้กระป๋อง	5.16
- อื่นๆ	4.36

โครงสร้างราคา

ใช้ปัจจัยการผลิตในประเทศ ร้อยละ 90

ใช้ปัจจัยการผลิตนอกประเทศ ร้อยละ 10

ผู้ผลิต รวม 536 ราย แบ่งเป็น

ขนาดเล็ก (คนงานไม่เกิน 50 คน) จำนวน 233 ราย

ขนาดกลาง (คนงาน 51 - 200 คน) จำนวน 120 ราย

ขนาดใหญ่ (มากกว่า 200 คน) จำนวน 183 ราย

จำนวนคนงานรวมทั้งสิ้น 85,000 คน

4.1.2 สถานการณ์การส่งออกผักและผลไม้ของไทย

มูลค่าการส่งออกผักและผลไม้ในปี 2548 ขยายตัวร้อยละ 11.8 และปริมาณการส่งออกขยายตัวร้อยละ 6.6 ตลาดส่งออกที่สำคัญและมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป ญี่ปุ่น และจีน (ตารางที่ 4.1)

มูลค่าการส่งออกผักและผลไม้สดแช่เย็น แช่แข็ง ขยายตัวค่อนข้างสูง เป็นผลมาจากปัจจัยสนับสนุนหลายประการ เช่น

จีนอนุญาตให้นำเข้าผลไม้จากไทยเพิ่มขึ้นจาก 13 ชนิดเป็น 23 ชนิด และเพิ่มช่องทางการนำเข้าด่านพิเศษเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผลไม้ไทยโดยเฉพาะ รวมทั้งกำหนดให้แต่ละมณฑลของจีนใช้มาตรฐานเดียวกันในการตรวจสอบผักและผลไม้นำเข้าตั้งแต่ 30 เมษายน 2548 เพื่อลดปัญหาการตรวจสอบซ้ำซ้อน

ออสเตรเลีย อนุญาตให้นำเข้าผลไม้สดจากไทยเพิ่มขึ้นอีก 2 ชนิดคือ ทูเรียนและสับปะรด จากเดิมที่อนุญาตให้นำเข้าได้เฉพาะมังคุด ลิ้นจี่ และลำไย

นิวซีแลนด์ อนุญาตให้นำเข้าลิ้นจี่ และลำไยจากไทย จากเดิมที่อนุญาตให้นำเข้าเฉพาะมะม่วง และสับปะรด

ตารางที่ 4.1 สถานการณ์ส่งออกผักและผลไม้ของไทยปี 2547-2548

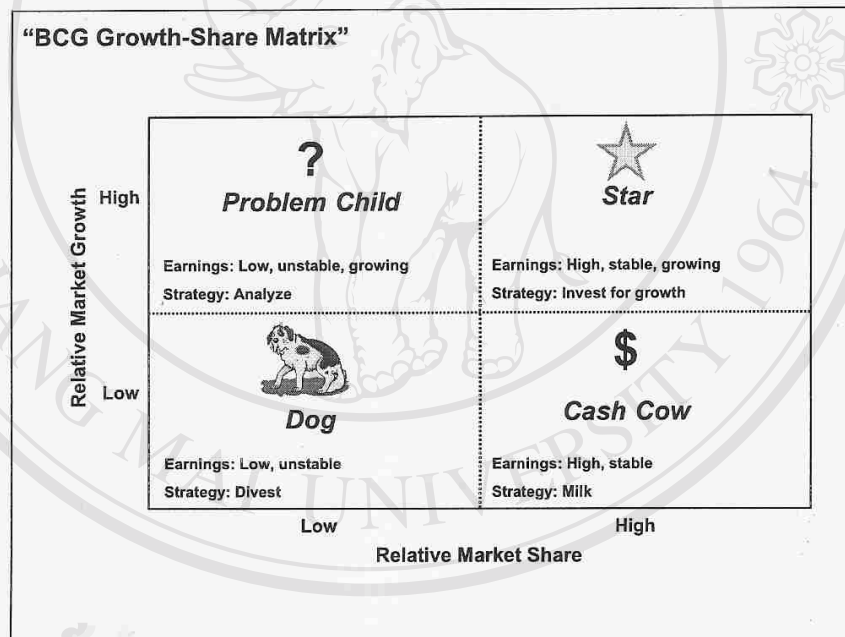
สินค้า/ตลาดที่สำคัญ	มูลค่าส่งออก (ล้าน US\$)		
	2547	2548	% Δ
ผักและผลไม้	1,413.1	1,579.6	11.8
ผลไม้กระป๋องและแปรรูป	782.9	867.7	10.8
ผลไม้สดแช่เย็น แช่แข็ง และแห้ง	244.3	298.3	22.1
ผักกระป๋องและแปรรูป	210.2	227.6	8.3
ผักสดแช่เย็น แช่แข็ง และแห้ง	175.7	402.6	5.9
ตลาดส่งออกที่ขยายตัว			
สหรัฐอเมริกา	374.1	406.2	16.0
EU	332.8	337.9	1.5
• สหราชอาณาจักร	64.0	69.2	8.1
ญี่ปุ่น	212.2	216.5	2.0
อาเซียน	106.4	128.7	21.0
จีน	81.8	109.2	33.5
ไต้หวัน	42.8	50.7	18.5
แคนาดา	38.8	43.9	13.1
ตลาดส่งออกที่หดตัว			
เนเธอร์แลนด์	116.0	112.9	-2.7
ฮ่องกง	50.1	47.5	-5.2
เยอรมนี	48.8	46.1	-5.5
อินโดนีเซีย	32.3	29.1	-9.9
	ปริมาณส่งออก (พันตัน)		
	2547	2548	%Δ
	1,984.0	2,115.1	6.6

ที่มา: ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย (2549)

จากศึกษาอุตสาหกรรมไทยโดยใช้ BCG Matrix (รูปที่ 4.1) ของสำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2547) ช่วงปี 2541- 2546 ในภาคเกษตรพบว่าผักและผลไม้จัดในกลุ่ม Problem Child คือมีส่วนแบ่งการตลาดต่ำแต่มีการเจริญเติบโตอยู่ในเกณฑ์ดี (รูปที่ 4.2) กลยุทธ์ที่ต้องการสำหรับกลุ่มนี้ได้แก่ การศึกษาเพิ่มเติมในด้านต่างๆ เช่น ปัจจัยผลกระทบภายนอก ความต้องการตลาด

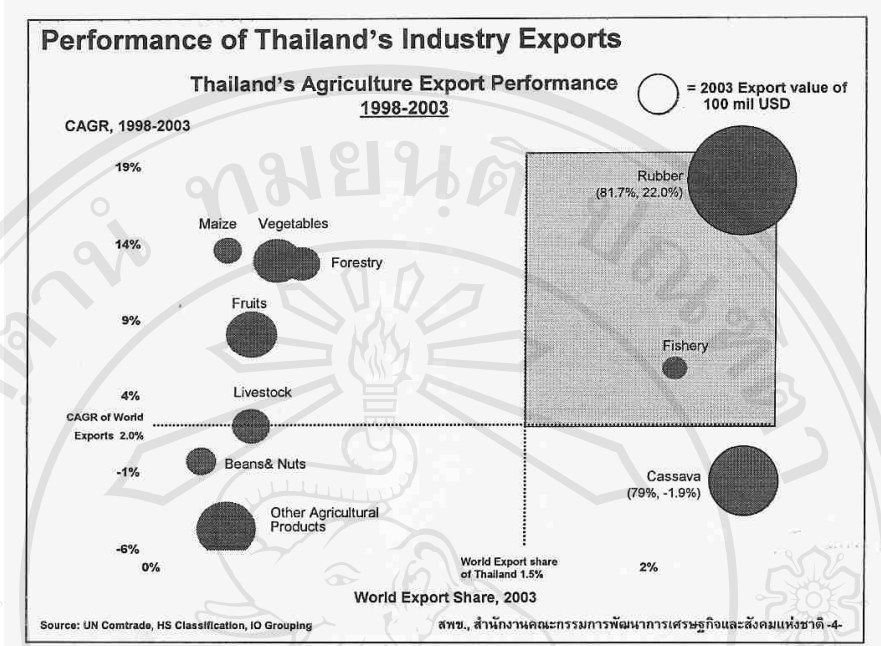
ในกลุ่มอุตสาหกรรมพบว่าผักและผลไม้แปรรูปจัดอยู่ในกลุ่มของ star คือมีส่วนแบ่งทางการตลาด และอัตราการเจริญเติบโตที่สูง(รูปที่ 4.3) กลยุทธ์นโยบายที่ต้องการส่งเสริมคือ ต้องรักษาระดับของส่วนแบ่งตลาด และลงทุนเพื่อส่งเสริมอัตราการเจริญเติบโต

รูปที่ 4.1 BCG Matrix

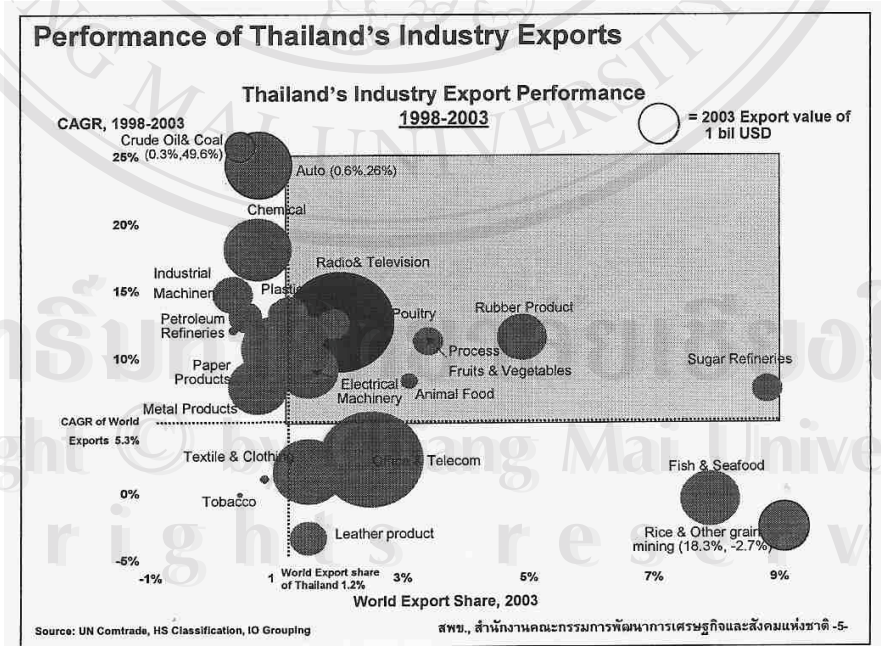
ที่มา: สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2547)

รูปที่ 4.2 การวิเคราะห์โดยใช้ BCG Matrix ในภาคเกษตร

ที่มา: สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2547)

รูปที่ 4.3 การวิเคราะห์โดยใช้ BCG Matrix ในภาคอุตสาหกรรม

ที่มา: สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2547)

4.1.3 อุปสรรคของการส่งออกผักและผลไม้ของไทย

1) ด้านการผลิตผัก ผลไม้สดแช่เย็น แช่แข็งและแห้งเพื่อการส่งออกนั้นมีปัญหาอุปสรรคคือปริมาณการเพาะปลูกมากจนเกิดภาวะล้นตลาด เนื่องจากบางปีราคาผลไม้สูงจนใจให้เกษตรกรเพาะปลูกปริมาณมาก อีกทั้งยังมีปัญหามาตรการสุขอนามัยสินค้าที่เข้มงวดเกี่ยวกับการควบคุมการใช้ยาฆ่าแมลงสำหรับสินค้าผัก ผลไม้ และสินค้าเกษตร นอกจากนี้ประเทศคู่แข่ง เช่น เวียดนาม และจีน มีศักยภาพในการผลิต กำลังคนและพื้นที่เพาะปลูกได้เปรียบประเทศไทยทำให้สามารถผลิตสินค้าได้มากและมีราคาถูก

2) ปัญหาอุปสรรคของผัก ผลไม้กระป๋อง และแปรรูป ได้แก่ ปริมาณผลผลิตผลไม้ไม่สม่ำเสมอขึ้นกับดินฟ้าอากาศทำให้วัตถุดิบเข้าโรงงานไม่สม่ำเสมออยากต่อการวางแผนการผลิตล่วงหน้า การขาดวัตถุดิบที่มีมาตรฐานเพียงพอเพื่อการบรรจุกระป๋องและแปรรูป รวมทั้งขาดแรงงานที่มีความชำนาญสูง ต้นทุนวัตถุดิบที่ใช้มีราคาสูงขึ้น โดยเฉพาะแผ่นเหล็ก ผลไม้กระป๋องที่นอกเหนือจากสับปะรดกระป๋องและน้ำสับปะรดยังไม่เป็นที่รู้จักและนิยมในกลุ่มผู้บริโภคชาวต่างชาติ

3) การขนส่งผักผลไม้ไปต่างประเทศยังคงมีปัญหา โดยเฉพาะการขาดแคลนตู้คอนเทนเนอร์แช่เย็นสำหรับการส่งออกไปยังจีนตอนใต้และออสเตรเลีย ทำให้ไทยเสียโอกาสในการกระจายสินค้าไปยังตลาดเหล่านั้น (ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย, 2549)

4) สินค้าที่ได้รับการลดภาษีศุลกากรจากการทำความตกลงการค้าเสรีอาจไม่เสมอไปว่าจะสามารถเข้าไปสู่ตลาดประเทศคู่ตกลงได้โดยไม่มีอุปสรรคหรือต้นทุนที่เพิ่มขึ้น เนื่องจากหลายประเทศใช้มาตรการที่ไม่ใช่ภาษีหรือที่เรียกกันว่า Non-tariff measures (NTMs) เป็นมาตรการกีดกันทางการค้า เช่น มาตรการสุขอนามัย มาตรการทางด้านเทคนิค มาตรการปกป้อง เป็นต้น มาตรการทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษีนับถือเป็นอุปสรรคต่อการค้าระหว่างประเทศที่มากกว่าหรือเทียบเท่ากับมาตรการทางภาษีก็ได้ รายงานการวิจัย ที่ผ่านมา ได้คำนวณมาตรการที่ไม่ใช่ภาษีอันเป็นเหตุให้ราคาสินค้าเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากต้นทุนของผู้ประกอบการเพิ่มสูงขึ้น ที่เรียกว่า “อัตราเทียบเท่าภาษี” ซึ่งพบว่าอัตราเทียบเท่าภาษีของอุปสรรคทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษีศุลกากรในหมวดผักและผลไม้ ในประเทศญี่ปุ่นมีอัตราเทียบเท่าภาษีร้อยละ 141.4 ประเทศจีนร้อยละ 38.2 สหรัฐฯ ร้อยละ 55.1 (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2547)

5) ปัญหาเรื่องของสารตกค้าง ตามสถิติการนำเข้าของสหภาพยุโรป พบว่ามีการตรวจพบยาฆ่าแมลงปนเปื้อน 10-20 ครั้งในรอบ 10 ปี ตรวจพบการปนเปื้อนสารพิษใน ผัก ผลไม้ คิดเป็นร้อยละ 18.5 สารพิษที่พบในผักสดจะพบ โมโนโครโทฟอส เมโทมิล ไซเพอเมธริน และกลุ่มออร์กาโนคลอรีน ได้แก่ บีเอชซี คิลดริน และดีดีที เป็นต้น นอกจากนี้แล้วกรมวิชาการเกษตรก็

ได้รับเอกสารร้องเรียนเรื่องการตรวจพบสารตกค้างเกินมาตรฐานในผักสดจากไทยมาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งประเทศที่แจ้งปัญหาสารตกค้าง คือ ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย นอร์เวย์ สวีเดน ใต้หวัน ฟินแลนด์ สิงคโปร์ เดนมาร์ค และสหภาพยุโรป โดยสารพิษตกค้างที่ถูกตรวจพบได้แก่ prothiophos, chlorothalonil, methamidophos, fenobucarb, triazophos, profenofos, chlorpyrifos, monocrotophos, parathion methyl, carbaryl, dithiocarbamate, endosulfan, carbosulfan, cypermethrin ซึ่งพบใน พริก ชะอม ผักชี มะเขือเปราะ มะระ ถั่วฝักยาว ถั่วแระ ผักชีฝรั่ง ต้นหอม ผือก โหระพา กะเพรา ลองกอง และลำไย

ซึ่งจากการตรวจพบสารพิษตกค้างเกินมาตรฐานในผักสด-ผลไม้จากไทยอยู่อย่างต่อเนื่อง ทำให้หลายประเทศที่นำเข้าผักสด-ผลไม้จากไทยเริ่มนำมาตรการที่เข้มงวดมาใช้ในการควบคุมการนำเข้าเช่น

ในญี่ปุ่นปัญหาสารพิษตกค้างในคะน้า ผักชีลาว ผักชีไทย ใบโหระพา ต้นหอม ฯลฯ ทำให้ญี่ปุ่นมีมาตรการตรวจผักดังกล่าวเพิ่มจากเดิม 1 lot ในทุก 10 lot เป็น 1 lot ในทุก 2 lot หากพบสารพิษตกค้างในผักชนิดใดเกิน 2 ครั้ง ผักชนิดนั้นจะถูกกักที่ด่าน จนกว่าจะมีผลวิเคราะห์ และผู้นำเข้าต้องเสียค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบเอง หรือปัญหาทะเล่าสดตรวจพบสาร cypermethrin ตกค้าง ทำให้ญี่ปุ่นมีมาตรการให้ทุกด่านตรวจสอบ 100% สำหรับทะเล่าสดที่นำเข้าจากไทย ในเดือน ก.ค. 2544

ในใต้หวัน มีปัญหาชะอม ตรวจพบสาร dithiocarbamate ตกค้างเกินกว่าระดับ 4.0 ppm. ติดต่อกัน 3 ครั้ง ทำให้ใต้หวันมีมาตรการตรวจสอบชะอมทุก lot ที่นำเข้าจากไทยจนกว่าจะได้มาตรฐานครบ 5 ครั้ง จึงจะเข้าสู่ระบบตรวจปกติคือ สุ่มตัวอย่างเพื่อตรวจสอบสารเคมีที่ใต้หวันไม่ยอมให้มีตกค้างใส่ผลิตผล มี 30 ชนิด ชนิดที่ยังมีใช้อยู่ในไทย เช่น aldicarb, endosulfan สารเคมีป้องกันกำจัดโรคพืช captan, folpet, dinocap, PCNB

ในประเทศนอร์เวย์ มีปัญหาใน ผักกาดขวางตุ้ง คะน้า และหัวเฟือก โดยตรวจพบ monocrotophos และ Tiabendazol ทำให้นอร์เวย์ ห้ามนำเข้า พืชผักทั้ง 3 ชนิดนี้และทางนอร์เวย์ได้ออกสุ่มตัวอย่างผัก-ผลไม้ตามร้านค้าในระหว่างเดือนเมษายน-มิถุนายน 44 พบสารตกค้างเกินกว่ามาตรฐานดังนี้ ลองกองพบ procymidon ลางสาดพบ cypermethrin และ chlorpyrifos สะระแหน่ พบ cypermethrin และ lambda cyhalothrin มะระพบ dithiocarbamate

ออสเตรเลีย พบปัญหาในพริกแห้ง พริกดอง พริกป่น โดยพบ chlorpyrifos cypermethrin และ fevalerate ทำให้ออสเตรเลียมีมาตรการให้ผู้นำเข้าเลือก ทำลาย ส่งไปตลาดอื่น หรือส่งคืนต้นทาง ขึ้นบัญชีสินค้าไว้เพื่อตรวจสอบอย่างเคร่งครัดในการนำเข้าครั้งต่อไปอีก 5 ครั้งติดกัน

ในสิงคโปร์ พบว่าตรวจพบสารตกค้างเกินมาตรฐานในพริกสด โดยพบ prothiofos, chlorothalonil, methamidophos, fenobucarb, triazophos, profenofos, chlorpyrifos , quinalphos ทำให้สิงคโปร์ใช้มาตรการ EEP เพื่อควบคุมการนำเข้าพริกจากไทย

วันที่ 5 สิงหาคม 2548 ประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรปสั่งยกเลิกนำเข้าผักสดไทย เช่น ประเทศนอร์เวย์ได้สั่งห้ามนำเข้าสินค้าผักสดจากประเทศไทยเป็นการชั่วคราวจำนวน 8 ชนิด ได้แก่ สะระแหน่ ตะไคร้ ผักชีฝรั่ง ผักชีไทย โหระพา ผักแขยง ผักแพ้ว และชะอม เนื่องจากนอร์เวย์ได้ตรวจพบเชื้อ *E. coli* และเชื้อ *Salmonella* ปนเปื้อนในใบสะระแหน่ ผักชี โหระพา ใบจันทน์หอม และใบกะเพราของไทยที่วางจำหน่ายในตลาดนอร์เวย์ ถึง 12 ครั้งในช่วงหนึ่งเดือนกรกฎาคมปีเดียวกัน

ประเทศไอซ์แลนด์ได้ตรวจพบเชื้อ *E. coli*, *Salmonella* และ *Enterobacteria* ในสินค้าผักสดและผักกินใบที่นำเข้าจากประเทศไทยจำนวน 10 รายการ

ขณะเดียวกันด่านนำเข้าประเทศฟินแลนด์ยังตรวจพบเชื้อ *Salmonella* ในผักสดอีก 2 รายการ ทำให้ฟินแลนด์ปฏิเสธการนำเข้าและตีกลับสินค้าล็อตนั้น

นอกจากนี้ตั้งแต่ต้นปี 2549 สหภาพยุโรปสั่งเก็บสินค้าไทยอันตรายพร้อมประกาศเตือนภัยผ่านเว็บเนื่องจากได้ตรวจสอบพบสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ที่มีแหล่งกำเนิดจากไทย โดยพบสารอัลฟา ท็อกซินในกะทิ พบชาโมเนลลาในใบกะเพรา ผักขม ชัลไฟฟ้าในปริมาณที่มากเกินไปในมะพร้าวแห้ง สตอร์เบอร์รี่ หลังจากในปี 2548 ได้แจ้งเตือนภัยและให้นำสินค้าบางรายการออกจากชั้นวางจำหน่าย ขณะที่บางรายปฏิเสธการนำเข้าไปแล้ว

4.1.4 โอกาสของการส่งออกผักและผลไม้ของไทย

1) การลดภาษีนำเข้าภายใต้ความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น (Japan - Thailand Economic Partnership Agreement: JTEPA) ที่คาดว่าจะมีการลงนามอย่างเป็นทางการ และมีผลบังคับใช้ในปี 2549 ดังนี้

(1) ลดอัตราภาษีนำเข้าเหลือร้อยละ 0 ให้แก่มะม่วง มังคุด ทุเรียน มะละกอ เงาะ กระเจี๊ยบเขียว และมะพร้าว รวมถึงผลไม้รวม สลัดผลไม้ และค็อกเทล ที่ผ่านกรรมวิธีถนอมอาหาร หรือแปรรูป

(2) กำหนดโควตาปลอดภาษีนำเข้า ให้แก่กล้วยสดจำนวน 4,000 ตัน และสับปะรดขนาดเล็กรวม 100 ตันในปีแรกที่ความตกลง JTEPA มีผลบังคับใช้

2) สำนักมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) จัดทำมาตรฐานผักและผลไม้สดของไทยรวม 8 ชนิดให้ทัดเทียมมาตรฐานสากล ได้แก่ ลำไย สับปะรด ทุเรียน มะม่วง

มังคุด กระจับปี่เขียว หน่อไม้ฝรั่ง และพริก เพื่อผลักดันให้เกษตรกรเร่งยกระดับคุณภาพของผักและผลไม้ให้สูงขึ้น ซึ่งจะทำให้สินค้าเกษตรและอาหารของไทยเป็นที่ยอมรับและสามารถแข่งขันในตลาดโลกมากขึ้น

3) รัฐบาลประสบความสำเร็จในการเจรจาเปิดตลาดผักและผลไม้กับประเทศผู้นำเข้าสำคัญ อาทิ

สหรัฐอเมริกา อนุญาตให้นำเข้าผลไม้สด 6 ชนิดของไทยที่ผ่านการกำจัดแมลงศัตรูพืชด้วยการฉายรังสี ได้แก่ มังคุด ลิ้นจี่ มะม่วง เงาะ และสับปะรด จากเดิมที่ผลไม้เมืองร้อนมักถูกสหรัฐฯปฏิเสธการนำเข้า เนื่องจากไม่ผ่านมาตรฐานเรื่องโรคและแมลงศัตรูพืช ทั้งนี้ คาดว่าไทยจะเริ่มส่งออกผลไม้ดังกล่าวไปสหรัฐฯ ได้ในเดือนกันยายน 2549

อินเดีย ยอมผ่อนปรนเงื่อนไขการกำจัดแมลงศัตรูพืชในมังคุดของไทยต้องผ่านการรมควันด้วยเมทิลโบรไมด์เป็นเวลา 3 ชั่วโมงครึ่ง เหลือเพียง 2 ชั่วโมง หลังจากไทยได้ทำการทดลองเพื่อพิสูจน์ให้เห็นแล้วว่าการรมควันมังคุดเป็นเวลา 2 ชั่วโมงเพียงพอต่อการกำจัดแมลงศัตรูพืช โดยเริ่มมีผลบังคับใช้ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2548

ญี่ปุ่น มีแนวโน้มตอบรับคำร้องขอให้นำเข้าพริกหวานจากไทย เนื่องจากในเบื้องต้นกระทรวงเกษตรป่าไม้และประมงของญี่ปุ่นเห็นชอบกับวิธีกำจัดแมลงวันผลไม้ในพริกหวานด้วยวิธีอบไอน้ำตามที่กรมวิชาการเกษตรของไทยเสนอ เพราะเป็นวิธีเดียวกับที่ไทยใช้อบมะม่วงส่งออกไปญี่ปุ่น ประกอบกับเกาหลีใต้ ซึ่งเป็นผู้ส่งออกพริกหวานรายสำคัญของญี่ปุ่นลดการอุดหนุนสินค้าเกษตรในประเทศ ทำให้ราคาส่งออกพริกหวานของเกาหลีใต้ปรับสูงขึ้น ทำให้ญี่ปุ่นอาจต้องอนุญาตให้นำเข้าพริกหวานจากไทยซึ่งมีราคาถูกกว่า

4) ภาครัฐและภาคเอกชนยังคงเร่งดำเนินนโยบายผลักดันการส่งออกผักและผลไม้ไทยในรูปแบบต่างๆ อาทิ

การส่งเสริมการส่งออกผักและผลไม้ไทยควบคู่กับโครงการครัวไทยสู่ครัวโลก ซึ่งมีเป้าหมายในการขยายร้านอาหารไทยในต่างประเทศให้ได้ 12,000 แห่งในปี 2549 รวมถึงการจัดตั้งศูนย์กระจายสินค้าอาหารในต่างประเทศ

การเร่งประชาสัมพันธ์ผักผลไม้สด แปรรูป และบรรจุกระป๋องให้ชาวต่างชาติรู้จักมากขึ้น อาทิ การจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์อาหาร และผักผลไม้ไทยในประเทศต่างๆ เช่น สหราชอาณาจักร จีน และแอฟริกาใต้ พร้อมสาธิตวิธีการปลูกเปลือกผลไม้ และวิธีรับประทานแก่ผู้บริโภคในต่างประเทศ

5) แม้ว่าการส่งออกผลไม้ไทยไปญี่ปุ่นโดยเฉพาะมะม่วง กุ้ง และสับปะรด ต้องเผชิญคู่แข่งสำคัญอย่างฟิลิปปินส์และเอกวาดอร์ แต่การที่ชาวญี่ปุ่นนิยมบริโภคและนำเข้าผลไม้ค่อนข้างมากในแต่ละปี ประกอบกับรัฐบาลไทยมีนโยบายสนับสนุนการส่งออกอย่างจริงจัง อาทิ เร่งแก้ไขปัญหาสารเคมีตกค้างและแมลงศัตรูพืชที่ติดไปกับผลไม้ส่งออก และการประชาสัมพันธ์ผลไม้ไทยในต่างประเทศ คาดว่าจะมีส่วนช่วยให้การส่งออกผลไม้ไทยไปญี่ปุ่นมีแนวโน้มขยายตัวอย่างต่อเนื่อง

4.1.5 ส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งออกผักและผลไม้

1) สิ่งที่ผู้ส่งออกผักและผลไม้ไทยต้องเตรียมพร้อมก่อนการส่งออก (ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย, 2549) มีดังนี้

(1) ใบรับรองปลอดศัตรูพืช (Phytosanitary Certificate) ประเทศผู้นำเข้าส่วนใหญ่กำหนดให้ผู้ส่งออกผักผลไม้สดแช่เย็น แช่แข็งและอบแห้ง ต้องแสดงใบรับรองปลอดศัตรูพืชจากประเทศผู้ส่งออก ยกเว้นผักผลไม้บางชนิดขึ้นอยู่กับข้อกำหนดของแต่ละประเทศ นอกจากนี้ในบางประเทศอาจกำหนดเพิ่มเติมให้ระบุวิธีการกำจัดศัตรูพืชและชนิดของศัตรูพืชในใบรับรองปลอดศัตรูพืช หรือให้มีการลงนามร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่ของประเทศผู้ส่งออกและผู้นำเข้า เช่น ในกรณีการส่งออกมะม่วงและมังคุดไปญี่ปุ่น

สำหรับการออกใบรับรองปลอดศัตรูพืชนั้น เจ้าหน้าที่กรมวิชาการเกษตรจะสุ่มตรวจสินค้าก่อนออกใบรับรองให้ โดยการสุ่มตรวจขึ้นอยู่กับปริมาณศัตรูพืชที่มีโอกาสปนเปื้อน อย่างไรก็ตาม ผักผลไม้ที่มีใบรับรองปลอดศัตรูพืชยังอาจได้รับการสุ่มตรวจจากประเทศผู้นำเข้าอีกครั้ง

(2) ใบรับรองสารพิษตกค้าง (Certificate of Pesticide Residues) กรมวิชาการเกษตรกำหนดให้ผักผลไม้บางชนิดที่จะส่งออกไปยังตลาดสำคัญต้องได้รับการตรวจสอบสารพิษตกค้างแม้ว่าประเทศผู้นำเข้าจะไม่กำหนดเงื่อนไขของการแสดงใบรับรองสารพิษตกค้างก็ตาม

ผักและผลไม้ที่ต้องตรวจสอบสารพิษตกค้างมีดังนี้

ผัก ผลไม้ 12 ชนิดที่ส่งออกไป EU สิงคโปร์ ฮองกง ญี่ปุ่น จีน มาเลเซีย และสหรัฐฯ ได้แก่ กระเจี๊ยบเขียว ฝรั่ง ข้าวโพดฝักอ่อน พริก ซึ่งรวมถึงพริกแห้งและพริกป่น หน่อไม้ฝรั่ง ลำไย ทูเรียน ลิ้นจี่ มังคุด มะม่วง มะขาม และส้มโอ

ผัก 21 ชนิดที่ส่งออกไปญี่ปุ่น ได้แก่ ผักคะน้า ผักคะแยง ใบบวบ ผักแพรว ชะอม ส้มป่อย ใบมะกรูด กระเจี๊ยบเขียว ผักชี ยี่ห่วย ใบกระเพรา ใบโหระพา ตะไคร้ ใบสะระแหน่ ผักชีฝรั่ง ผักขึ้นฉ่าย ใบแมงลัก ผักเป็ด ถั่วลันเตา กะหล่ำใบ ผักชีลาว และผักกะเฉด

ทั้งนี้สารเคมีที่อยู่ในเกณฑ์ตรวจสอบ คือ สารกำจัดแมลง 38 ชนิด สารกำจัดโรคพืช 7 ชนิด และสารกำจัดวัชพืช 7 ชนิด

(3) การจดทะเบียนผู้ส่งออก กรมวิชาการเกษตรกำหนดให้ผู้ส่งออกทุเรียนสดและลำไยสดจะต้องจดทะเบียนเป็นผู้ส่งออกสินค้าเกษตรก่อนทำการส่งออก สำหรับประเทศผู้นำเข้าขณะนี้ไม่มีเพียงออสเตรเลียซึ่งกำหนดให้ผู้ส่งออกสับปะรดสดไปออสเตรเลีย ต้องจดทะเบียนเป็นผู้ส่งออกสินค้าเกษตรก่อน

(4) การขึ้นทะเบียนสวน ผู้นำเข้าบางประเทศเริ่มกำหนดให้ผู้ส่งออกต้องขึ้นทะเบียนสวนซึ่งเป็นแหล่งเพาะปลูก อาทิ จีน กำหนดให้ขึ้นทะเบียนสวนมะม่วง ออสเตรเลียกำหนดให้ขึ้นทะเบียนสวนสับปะรด ลำไย ลิ้นจี่ และมังคุด ทั้งนี้ กรมวิชาการเกษตรจะเป็นผู้ขึ้นทะเบียนสวนให้กับผู้ส่งออก

2) บรรจุภัณฑ์สินค้าเกษตรและอาหาร

ปัญหาสำคัญของการส่งออกสินค้าผลผลิตทางการเกษตรและอาหารได้แก่ความเสียหายในขั้นตอนการขนส่งและการจำหน่ายมาจากการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่ไม่เหมาะสมทำให้สินค้าขาดความสด มีเชื้อราและเน่าเสียได้

ปัจจุบันได้มีการพัฒนาเทคโนโลยีบรรจุภัณฑ์สำหรับบรรจุผลผลิตทางการเกษตรและอาหาร เรียกว่า บรรจุภัณฑ์แอ็กทีฟ (Active Packaging) ซึ่งเป็นภาชนะที่ห่อหุ้มเพื่อป้องกันความเสียหายระหว่างการขนส่งและจำหน่ายสินค้า รวมทั้งยืดอายุและรักษาคุณภาพความสดใหม่ของผลผลิตและอาหารให้คงอยู่ได้นาน

หลักการทำงานและเทคโนโลยีของบรรจุภัณฑ์แอ็กทีฟ

เนื่องจากกระบวนการต่างๆทางชีวเคมีในผัก ผลไม้ และดอกไม้หลังการเก็บเกี่ยวและในระหว่างรอการบรรจุหีบห่อยังคงดำเนินต่อไป อาทิ การดูดก๊าซออกซิเจนเข้าไปแล้วปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์และความร้อนออกมา รวมถึงการคายน้ำที่ทำให้สินค้าสูญเสียน้ำหนัก เกิดความเหี่ยวเฉา หรือเน่าเสีย เนื่องจากไม่ได้รับการชดเชยอาหาร แร่ธาตุ และน้ำอย่างถูกวิธี นอกจากนี้ สินค้าอาหารยังอาจทำปฏิกิริยากับออกซิเจนจนเกิดกลิ่นเหม็นหืนหรือเน่าเสียได้ บรรจุภัณฑ์แอ็กทีฟจึงได้รับการพัฒนาขึ้นเพื่อควบคุมองค์ประกอบของบรรยากาศภายในบรรจุภัณฑ์ โดยการสกัดกั้นการแพร่ของก๊าซต่างๆ ให้ผ่านเข้าหรือออกจากบรรจุภัณฑ์ในปริมาณที่เหมาะสมต่อการเก็บรักษาความสดใหม่ของผลผลิตอาหารนั้นๆ ซึ่งสามารถทำได้ 2 วิธีคือ

(1) การใช้สารประกอบทางเคมีที่มีคุณสมบัติตามต้องการบรรจุในช่องเล็กๆ แล้วนำไปใส่ในบรรจุภัณฑ์หลัก ซึ่งเป็นวิธีที่ใช้กันมานานและยังคงใช้อยู่เพื่อให้สารในช่องดูดหรือคาย

ก๊าซบางชนิด อาทิ คูดอกซิเจน คายคาร์บอน ไดออกไซด์ควบคุมความชื้น คูดเอทิลีนซึ่งเป็นก๊าซที่ทำให้ผลไม้สุก คูดกลิ่นหรือยับยั้งเชื้อจุลินทรีย์ เป็นต้น

(2) การผสมสารเคมีลงในพลาสติกหรือฟิล์มที่ใช้ทำบรรจุภัณฑ์โดยตรง ซึ่งเป็นวิธีที่เพิ่งพัฒนาขึ้นมาใหม่และใช้แล้วในหลายประเทศ เช่น สหรัฐ ญี่ปุ่น และออสเตรเลีย ในส่วนของประเทศไทยศูนย์เทคโนโลยีโลหะและวัสดุแห่งชาติ (National Metal and Materials Technology Center: MTEC) ร่วมกับคณะอุตสาหกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้ทดลองผลิตฟิล์มแอ็กทิฟเพื่อใช้กับพริกชี้หนูสวนและข้าวโพดอ่อน ปรากฏว่าสามารถยืดอายุและรักษาคุณภาพของผลผลิตได้ดี ดังนั้น ปัจจุบันจึงอยู่ในขั้นตอนการค้นคว้าและพัฒนาฟิล์มแอ็กทิฟสำหรับใช้กับสินค้าเกษตรอื่นๆต่อไป

ประเภทของบรรจุภัณฑ์แอ็กทิฟ

Carbon Dioxide Release เป็นบรรจุภัณฑ์ที่ช่วยเพิ่มปริมาณคาร์บอนไดออกไซด์เหมาะสำหรับอาหารที่เกิดเชื้อราได้ง่าย อาทิเนื้อสด เนื้อไก่ เนื้อปลา เนยแข็ง และสตรอว์เบอร์รี่ โดยนิยมใช้หินปูน (Calcium Carbonate) เป็นตัวเพิ่มคาร์บอนไดออกไซด์ยับยั้งการเจริญเติบโตของจุลินทรีย์

Humidity Control เป็นบรรจุภัณฑ์ควบคุมความชื้น โดยใช้ซิลิกาเจลเป็นตัวควบคุมไม่ให้ผัก ผลไม้และดอกไม้ คายน้ำมากเกินไปซึ่งจะทำให้สูญเสียแร่ธาตุและสารอาหาร สินค้ามีน้ำหนักลดลง รวมทั้งเป็นการเร่งการเจริญเติบโตของเชื้อรา

Ethylene Scavenging เป็นบรรจุภัณฑ์สำหรับลดปริมาณเอทิลีนเพื่อชะลอการสุกของผักและผลไม้โดยส่วนมากนิยมใช้สาร Potassium Permanganate เป็นสารดูดเอทิลีน

4.2 การวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันของผักและผลไม้ในตลาดสหรัฐอเมริกา

ประเทศไทยและสหรัฐฯ ได้ลงนามในกรอบความตกลงด้านการค้าการลงทุน (Trade and Investment Framework Agreement: TIFA) เมื่อวันที่ 23 ตุลาคม 2545 เพื่อแลกเปลี่ยนและหารือในประเด็นสำคัญต่างๆ เช่น ทรัพย์สินทางปัญญา พิธีการด้านศุลกากร และการลงทุน เพื่อเป็นการปูทางสู่การทำความตกลงเขตการค้าเสรีไทย-สหรัฐฯ ผู้นำของทั้งสองประเทศได้เห็นชอบให้เริ่มการเจรจาเพื่อจัดทำเขตการค้าระหว่างกัน ในช่วงการประชุมผู้นำเอเปค 2003 เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2546 ณ กรุงเทพฯ โดยในการเจรจากรอบคลุมทั้งเรื่องการเปิดตลาดด้านการค้าสินค้า การค้าบริการและการลงทุน และความร่วมมือที่เกี่ยวข้องกับการค้าต่างๆ ล่าสุดการเจรจารอบที่ 6 ระหว่างวันที่ 9-13 มกราคม 2549 ที่เชียงใหม่ หัวข้อการเจรจามีประเด็นสำคัญเกี่ยวกับสินค้าเกษตรคือ ในเรื่องการเปิดตลาดสินค้าที่มีโควตาภาษี ทั้งสองฝ่ายเห็นว่าภายในโควตาไม่จำเป็นต้องลดเป็น 0 ทุกรายการ ทั้งนี้ที่ความตกลงมีผลใช้บังคับ ในเรื่องการเปิดตลาดสินค้าเกษตรทั่วไป สหรัฐฯ เสนอเปิดตลาดสินค้าเกษตรให้ไทยประมาณร้อยละ 65 ของการนำเข้าสินค้าเกษตรจากไทยภายใน 0-5 ปี หลังจากที่มีความตกลงมีผลใช้บังคับใช้ ซึ่งส่งผลให้สินค้าเกษตรของไทยกว่า 1,300 รายการ สามารถเข้าตลาดสหรัฐฯ โดยไม่ต้องเสียภาษีนำเข้า สินค้าหลักของไทยที่จะได้รับประโยชน์ ข้าวและผลิตภัณฑ์จากข้าว ผักผลไม้สดและแปรรูป (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2549)

สหรัฐฯผลิตผลไม้เมืองร้อนได้ในจำนวนจำกัด ยังไม่สามารถเป็นการผลิตเพื่อการค้าอย่างแท้จริงได้ พื้นที่การผลิตส่วนใหญ่จะอยู่ในรัฐแคลิฟอร์เนีย ฮาวาย และฟลอริดา มีผลไม้เพียงไม่กี่ชนิดที่ผลิตเพื่อการค้าอย่างแท้จริงและสามารถผลิตเพื่อการส่งออกได้คือฝรั่ง มะม่วง สับปะรด และมะละกอ

ผลไม้สดในตลาดสหรัฐฯมาจากทั้งในประเทศและต่างประเทศ แหล่งนำเข้าที่สำคัญคือแคนาดาเป็นแหล่งนำเข้าสูงสุดตามมาด้วยญี่ปุ่น เม็กซิโก เกาหลีใต้และฮ่องกง สหรัฐฯยังไม่มี การเก็บสถิติตัวเลขการนำเข้าผลไม้สดเมืองร้อนโดยละเอียด เนื่องจากการนำเข้าผลไม้สดเมืองร้อนยังมีจำนวนไม่มากนัก ยกเว้นมะม่วงซึ่งเป็นผลไม้เมืองร้อนที่สำคัญในตลาดสหรัฐฯ การนำเข้าส่วนใหญ่มาจากประเทศเม็กซิโกและทวีปอเมริกากลางและอเมริกาใต้ ผลไม้นำเข้าส่วนใหญ่ของสหรัฐฯจะเป็นผลไม้เมืองร้อน สหรัฐฯได้ชื่อว่าเป็นตลาดนำเข้าสับปะรดและมะละกอที่ใหญ่ที่สุดในโลก และเป็นตลาดนำเข้ามะม่วงสดที่สำคัญที่สุดของโลก(สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ, 2549)

ปัจจุบันสหรัฐฯ อนุญาตให้นำเข้าผัก ผลไม้สดจากไทยบางชนิด คือ มะขาม มะพร้าวอ่อน และทุเรียน สำหรับผักผลไม้สดชนิดอื่น ไม่อนุญาตให้นำเข้า เนื่องจากเหตุผลการแพร่ระบาดของโรคพืช

4.2.1 การวิเคราะห์ RCA

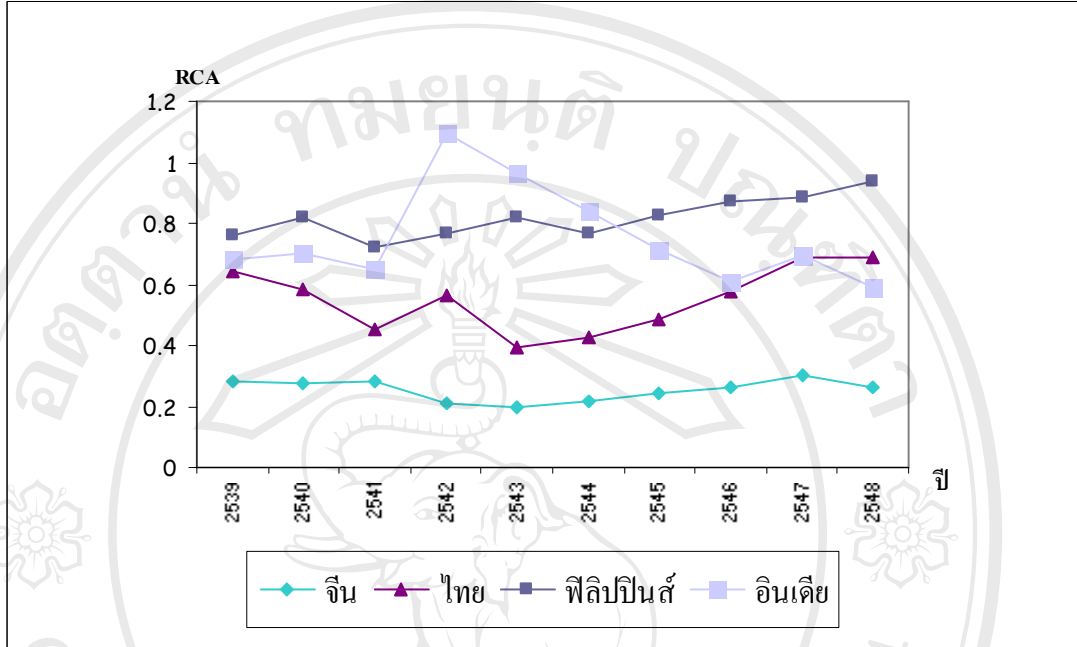
ประเทศไทยและประเทศคู่แข่ง ได้แก่ ประเทศจีน ฟิลิปปินส์ และอินเดีย ไม่มีความได้เปรียบในตลาดสหรัฐฯ เนื่องจากมีค่า RCA น้อยกว่า 1 แม้ว่าในปี พ.ศ. 2542 ประเทศอินเดียจะมีความได้เปรียบ แต่ก็สูญเสียความได้เปรียบในปีถัดมาคือปี พ.ศ. 2543 โดยประเทศอินเดียและฟิลิปปินส์มีความได้เปรียบมากกว่าไทย และฟิลิปปินส์มีแนวโน้มว่าจะมีความได้เปรียบในตลาดสหรัฐฯ ในอนาคตพิจารณาจากตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 ค่า RCA มีค่าเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และมีค่า RCA เข้าใกล้ 1 มากขึ้น ส่วนประเทศจีนมีความได้เปรียบน้อยกว่าประเทศไทย การที่ประเทศไทยและคู่แข่งไม่มีความได้เปรียบในตลาดสหรัฐฯ อาจเนื่องมาจากผลไม้ที่นำเข้าเป็นผลไม้เมืองร้อนซึ่งแหล่งนำเข้าที่สำคัญของสหรัฐฯ คือประเทศแคนาดา ทำให้มูลค่าการนำเข้าจากไทยและคู่แข่งค่อนข้างน้อย(เมื่อเทียบกับแคนาดา) เมื่อสัดส่วนของมูลค่าการนำเข้าผักและผลไม้ต่อมูลค่าการนำเข้าสินค้าทั้งหมดของประเทศไทยและคู่แข่งน้อย จึงทำให้ค่า RCA น้อยลงตามไปด้วย ($X_j^c/X_j^w < M_j^c/M_j^w$) (ตารางที่ 4.2 และรูปที่ 4.4)

ตารางที่ 4.2 ค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของผักผลไม้ส่งออกของไทยและประเทศคู่แข่งในตลาดสหรัฐฯ ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2539-2548

ปี	จีน	ไทย	ฟิลิปปินส์	อินเดีย
2539	0.285	0.643	0.763	0.680
2540	0.272	0.582	0.817	0.701
2541	0.281	0.455	0.718	0.646
2542	0.212	0.563	0.766	1.092
2543	0.195	0.396	0.820	0.962
2544	0.215	0.425	0.767	0.840
2545	0.241	0.485	0.829	0.713
2546	0.265	0.575	0.869	0.608
2547	0.302	0.689	0.883	0.696
2548	0.261	0.686	0.937	0.590

ที่มา: จากการคำนวณ

รูปที่ 4.4 ค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของผักผลไม้ส่งออกของไทยและประเทศคู่แข่ง
ในตลาดสหรัฐฯ ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2539-2548

ที่มา: จากตารางที่ 4.2

4.2.2 ส่วนแบ่งตลาด

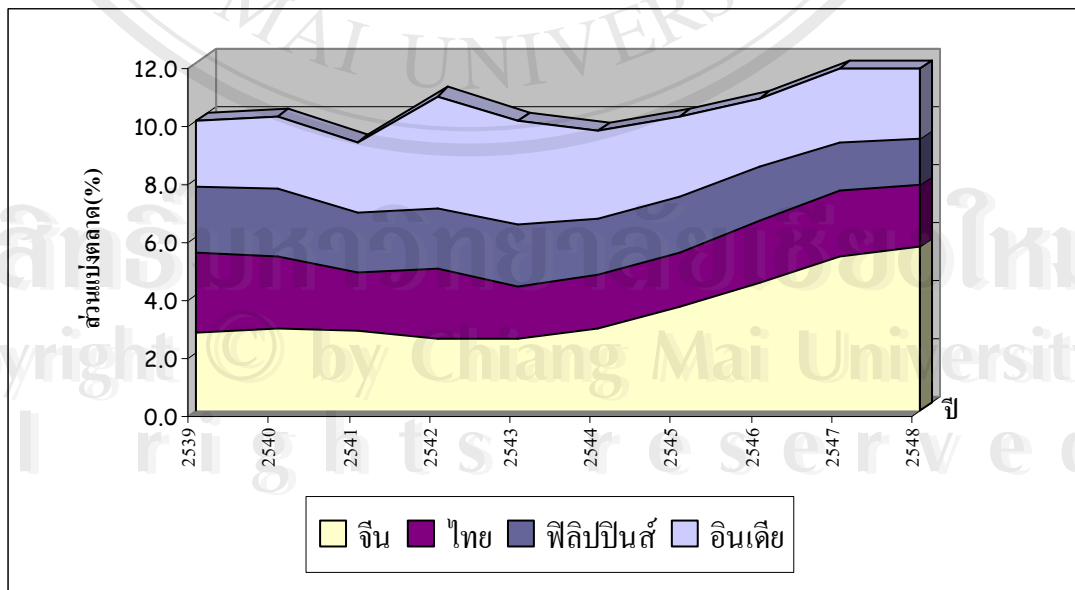
ในระยะแรกประเทศไทย จีน และฟิลิปปินส์ มีส่วนแบ่งตลาดใกล้เคียงกัน แต่หลังจากปี พ.ศ. 2544 เป็นต้นมา ประเทศจีนมีส่วนแบ่งตลาดมากกว่าประเทศไทย และมีค่าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แสดงว่าประเทศจีนมีความสามารถในการแข่งขันมากกว่าไทย ซึ่งอาจมาจากปัจจัยคือ จีนมีศักยภาพในการผลิต กำลังคน และพื้นที่เพาะปลูกได้เปรียบไทย ทำให้สามารถผลิตสินค้าได้มาก และมีราคาถูกกว่า ในขณะที่ประเทศอินเดีย มีส่วนแบ่งมากกว่าประเทศไทยยกเว้นในปี พ.ศ. 2539 ส่วนประเทศฟิลิปปินส์ ในช่วงปี พ.ศ. 2539-2545 มีส่วนแบ่งตลาดมากกว่าประเทศไทย แต่หลังจากปี พ.ศ. 2546 เป็นต้นมา ประเทศไทยมีส่วนแบ่งตลาดมากกว่าประเทศฟิลิปปินส์ ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับมูลค่าการนำเข้าผักและผลไม้และสินค้าทั้งหมดของสหรัฐฯ จากประเทศไทยและฟิลิปปินส์ (ตารางที่ 4.3 และรูปที่ 4.5)

ตารางที่ 4.3 ส่วนแบ่งตลาดผักและผลไม้(คิดเป็นร้อยละ)ของไทยและประเทศคู่แข่งในตลาด
สหรัฐฯ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539-2548

ปี	จีน	ไทย	ฟิลิปปินส์	เวียดนาม
2539	2.7	2.8	2.2	2.3
2540	2.8	2.5	2.4	2.5
2541	2.7	2.1	2.1	2.4
2542	2.5	2.4	2.1	3.9
2543	2.5	1.8	2.1	3.6
2544	2.8	1.9	1.9	3.0
2545	3.6	1.9	1.9	2.8
2546	4.4	2.1	1.9	2.3
2547	5.3	2.3	1.6	2.6
2548	5.7	2.1	1.6	2.4

ที่มา: จากการคำนวณ

รูปที่ 4.5 ส่วนแบ่งตลาดผักและผลไม้(คิดเป็นร้อยละ)ของไทยและประเทศคู่แข่งในตลาดสหรัฐฯ
ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539-2548

ที่มา: จากตารางที่ 4.3

4.2.3 การพิจารณาค่า RCA ร่วมกับส่วนแบ่งการตลาด

ในช่วงปีล่าสุดคือปี พ.ศ. 2547 - 2548 ประเทศไทยสามารถครองส่วนแบ่งตลาดได้น้อย และมีค่า RCA เฉลี่ย น้อยกว่า 1 เช่นเดียวกับประเทศจีน ฟิลิปปินส์ อินเดีย แสดงว่าความสามารถในการแข่งขันมีแนวโน้มจะลดลง แต่ประเทศจีนและอินเดียสามารถครองส่วนแบ่งตลาดได้มากกว่าไทย แต่อย่างไรก็ตามพบว่าประเทศไทยมีค่า RCA และส่วนแบ่งตลาดโดยเฉลี่ย เพิ่มขึ้นร้อยละ 29.8 และ 10.0 ตามลำดับ ซึ่งเป็นช่วงปีหลังจากมีโครงการครัวไทยสู่ครัวโลก

เมื่อเปรียบเทียบการขยายตัวของค่า RCA และส่วนแบ่งตลาดเฉลี่ยของไทยก่อนและหลังมีโครงการครัวไทยสู่ครัวโลกพบว่าหลังมีโครงการการขยายตัวมีมากกว่าก่อนมีโครงการแตกต่างจากประเทศคู่แข่งอื่นๆ ที่มีขยายตัวลดลงในช่วงเดียวกัน แสดงให้เห็นว่าการขยายตัวอาจเป็นผลมาจากโครงการดังกล่าวที่รัฐบาลให้การสนับสนุน (ตารางที่ 4.4)

ตารางที่ 4.4 ค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบและส่วนแบ่งตลาดโดยเฉลี่ยของผักผลไม้ส่งออกของไทยและประเทศคู่แข่งในตลาดสหรัฐฯ

	ปี	RCA	%Δ	ส่วนแบ่งตลาด (ร้อยละ)	%Δ
จีน	2543-2544	0.205		2.7	
	2545-2546	0.253	23.4	4.0	48.1
	2547-2548	0.282	11.5	5.5	37.5
ไทย	2543-2544	0.411		1.9	
	2545-2546	0.530	29.0	2.0	5.3
	2547-2548	0.688	29.8	2.2	10.0
ฟิลิปปินส์	2543-2544	0.794		2.6	
	2545-2546	0.849	6.9	2.3	-5.0
	2547-2548	0.910	7.2	1.8	-10.5
อินเดีย	2543-2544	0.901		3.3	
	2545-2546	0.660	-26.7	2.5	-24.2
	2547-2548	0.643	-2.6	2.4	-4.0

ที่มา: จากการคำนวณ

4.3 การวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันของผักและผลไม้ในตลาดสหภาพยุโรป

สหภาพยุโรปหรือประชาคมยุโรปได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2501 โดยการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของประเทศในภูมิภาคเดียวกัน 6 ประเทศ เริ่มจากการร่วมมือทางเศรษฐกิจ เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนภายในกลุ่มให้ดีขึ้น โดยในปัจจุบันสหภาพยุโรปมีประเทศสมาชิก 25 ประเทศ ประกอบด้วยประเทศจากยุโรปกลางต่าง ๆ ได้แก่ เบลเยียม เนเธอร์แลนด์ ลักเซมเบิร์ก ฝรั่งเศส เยอรมนี อิตาลี สหราชอาณาจักร ไอร์แลนด์ เดนมาร์ก กรีซ สเปน โปรตุเกส ออสเตรีย สวีเดน และฟินแลนด์ โดยในปี พ.ศ. 2547 สหภาพยุโรปได้ประเทศสมาชิกจากยุโรปกลางและเมดิเตอร์เรเนียน มารวมอีก 10 ประเทศ ได้แก่ ประเทศไซปรัส ประเทศสาธารณรัฐเชค เอสโตเนีย ฮังการี แลทเวีย ลิทัวเนีย มอลตา โปแลนด์ สาธารณรัฐสโลวาเกีย และสโลวีเนีย และคาดว่าในปี 2550 จะมีสมาชิกเพิ่มอีก 3 ประเทศ คือ บัลแกเรีย รมานี และตุรกี การขยายสมาชิกเพิ่มจากเดิม 15 ประเทศ เป็น 25 ประเทศ ส่งผลให้สหภาพยุโรปมีประชากรสูงถึง 470 ล้านคน ประเทศทั้ง 25 ประเทศ เมื่อรวมตัวกันแล้วจะมีกฎระเบียบ ข้อกฎหมายร่วมกันในทุกด้าน รวมถึงการใช้นโยบายมาตรการทางการค้าร่วมกัน และการใช้อัตราภาษีเดียวกัน (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2549)

ผลของการเป็นตลาดเดียวและการรวมตัวเป็นสหภาพเศรษฐกิจและการเงินของสหภาพยุโรป ได้มีส่วนทำให้สหภาพยุโรปแข็งแกร่งขึ้นในเศรษฐกิจโลก ในปัจจุบันสหภาพยุโรปได้กลายเป็นตลาดที่มีมูลค่าการค้าสูงสุดเป็นอันดับหนึ่งของโลก และเป็นตลาดใหญ่ที่รองรับสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมที่สำคัญอันดับ 3 ของไทยรองจากประเทศสหรัฐฯ และอาเซียน การปรับประสานกฎระเบียบข้อบังคับภายในของประเทศสมาชิกให้ไปในแนวทางเดียวกันย่อมส่งผลกระทบต่อการค้าของไทยและของนานาประเทศที่เป็นคู่ค้าของสหภาพยุโรปมากขึ้น การตัดสินใจว่าจะใช้หรือไม่ใช้มาตรการทางการค้าของสหภาพยุโรปย่อมส่งผลกระทบต่อการค้าโลกและของไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ในปี 2541 ไทยถูกตัดสิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากรเป็นการทั่วไป (Generalized System of Preference: GSP) ในสินค้าเกษตรและสินค้าอุตสาหกรรม 9 หมวด ทำให้ต้องเสียภาษีนำเข้าในอัตราปกติตามหลักการปฏิบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง (Most-Favoured Nation Rate: MFN RATE) และเสียเปรียบในการแข่งขันกับประเทศที่ได้รับ GSP จาก EU อย่างไรก็ตาม เมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม 2546 EU ได้ประกาศคืน GSP ให้กับสินค้าไทย 3 กลุ่มคือ พืชผักและผลไม้ เสื้อผ้าสำเร็จรูปและเครื่องแต่งกาย และสินค้าเบ็ดเตล็ด โดยการประกาศมีผลบังคับใช้ย้อนหลังตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2546 สาเหตุสำคัญของการคืน GSP ในกลุ่มพืชผักและผลไม้คือ ลดภาษีนำเข้า

เหลือร้อยละ 0-17.3 จากเดิมที่เสียหายในอัตรา MFN ที่ร้อยละ 0-20.8 (ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย, 2548)

4.3.1 การวิเคราะห์ RCA

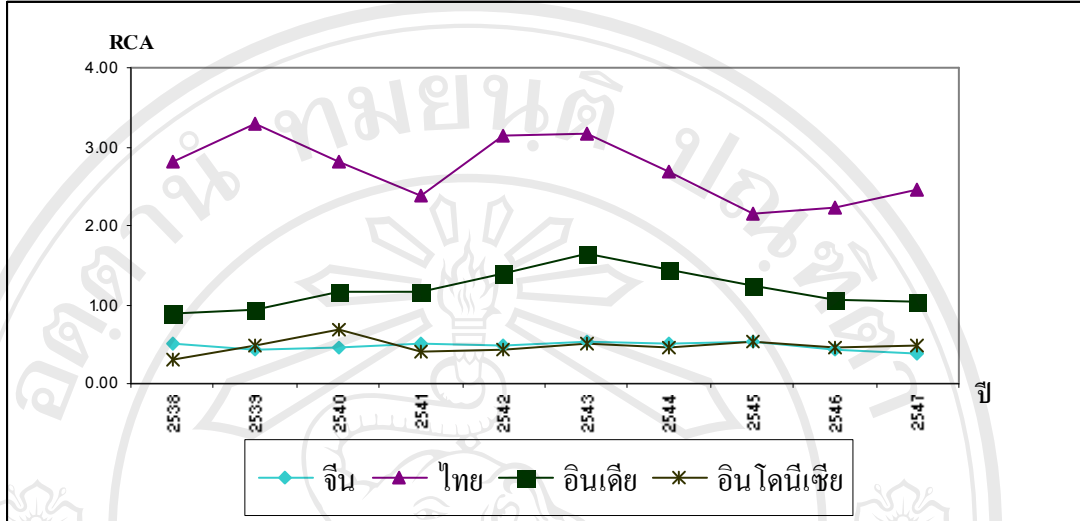
ประเทศไทยมีค่า RCA มากกว่า 1 แสดงว่ามีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในตลาดสหภาพยุโรป ส่วนอินเดียในช่วงปี พ.ศ.2538-2539 มีค่า RCA น้อยกว่า 1 แต่หลังจากปี พ.ศ.2539 มีค่า RCA มากกว่า 1 แสดงว่าในระยะ 2 ปีแรกอินเดียไม่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบและมีความได้เปรียบในเวลาต่อมา ในขณะที่ประเทศคู่แข่งอื่นๆ ได้แก่ ประเทศจีน และอินโดนีเซีย มีค่า RCA น้อยกว่าประเทศไทยและน้อยกว่า 1 แสดงว่าไม่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบ (ตารางที่ 4.5 และรูปที่ 4.6)

ตารางที่ 4.5 ค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของผักผลไม้ส่งออกของไทยและประเทศคู่แข่งในตลาดสหภาพยุโรปตั้งแต่ปีพ.ศ. 2538-2547

ปี	จีน	ไทย	อินเดีย	อินโดนีเซีย
2538	0.500	2.807	0.896	0.300
2539	0.427	3.298	0.934	0.480
2540	0.467	2.814	1.168	0.693
2541	0.504	2.387	1.172	0.411
2542	0.472	3.150	1.404	0.422
2543	0.536	3.154	1.638	0.495
2544	0.505	2.673	1.444	0.446
2545	0.522	2.146	1.239	0.520
2546	0.429	2.236	1.071	0.453
2547	0.391	2.457	1.038	0.483

ที่มา: จากการคำนวณ

รูปที่ 4.6 ค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของผักผลไม้ส่งออกของไทยและประเทศคู่แข่งในตลาดสหภาพยุโรปตั้งแต่ปีพ.ศ. 2538-2547

ที่มา: จากตารางที่ 4.6

4.3.2 ส่วนแบ่งตลาด

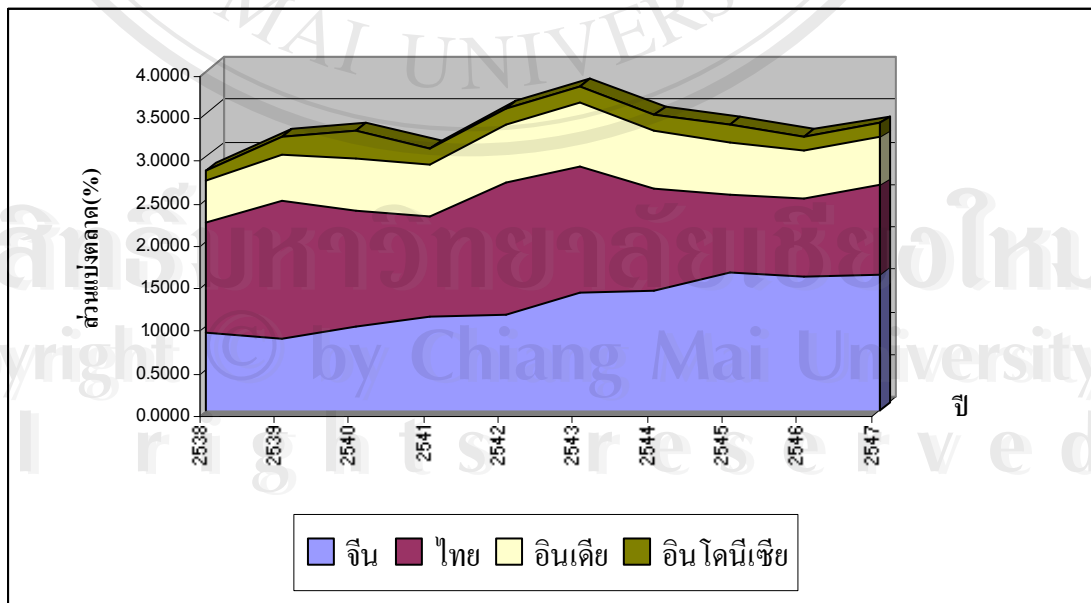
ในปี พ.ศ. 2539-2540 ประเทศไทยมีส่วนแบ่งตลาดน้อยกว่าประเทศจีน แต่หลังจากปี พ.ศ. 2544 เป็นต้นมาประเทศจีนเริ่มมีส่วนแบ่งตลาดมากกว่าประเทศไทยและประเทศคู่แข่งอื่นๆ ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับการเปลี่ยนแปลงของมูลค่าการนำเข้าผักและผลไม้ของสหภาพยุโรป จากประเทศจีนและไทย แสดงว่าประเทศจีนมีความสามารถในการแข่งขันมากกว่าไทย ซึ่งอาจมาจากปัจจัยคือ จีนมีศักยภาพในการผลิต กำลังคน และพื้นที่เพาะปลูกได้เปรียบไทย ทำให้สามารถผลิตสินค้าได้มากและ ต้นทุนการผลิตที่อยู่ในเกณฑ์ต่ำซึ่งจะเห็นได้จากราคาขายส่งผัก-ผลไม้ ที่อยู่ในเกณฑ์ต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับหลายประเทศในโลก ส่วนประเทศคู่แข่งอื่น ๆ ก็คือประเทศอินเดียและอินโดนีเซีย มีส่วนแบ่งตลาดน้อยกว่าประเทศไทย (ตารางที่ 4.6 และรูปที่ 4.7)

ตารางที่ 4.6 ส่วนแบ่งตลาดผักและผลไม้(คิดเป็นร้อยละ)ของไทยและประเทศคู่แข่งในตลาดสหภาพยุโรป ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538-2547

ปี	จีน	ไทย	อินเดีย	อินโดนีเซีย
2538	0.9	1.3	0.49	0.10
2539	0.8	1.6	0.52	0.10
2540	0.9	1.3	0.62	0.30
2541	1.1	1.1	0.60	0.19
2542	1.1	1.5	0.68	0.18
2543	1.4	1.5	0.74	0.20
2544	1.4	1.2	0.68	0.18
2545	1.6	0.9	0.61	0.20
2546	1.6	0.9	0.55	0.17
2547	1.6	1.0	0.50	0.16

ที่มา: จากการคำนวณ

รูปที่ 4.7 ส่วนแบ่งตลาดผักและผลไม้(คิดเป็นร้อยละ)ของไทยและประเทศคู่แข่งในตลาดสหภาพยุโรป ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538-2547

ที่มา: จากตารางที่ 4.6

4.3.3 การพิจารณาค่า RCA ร่วมกับส่วนแบ่งการตลาด

ในปีล่าสุดของข้อมูลที่ทำการศึกษา คือปี พ.ศ. 2547 ประเทศไทยและอินเดียสามารถครองส่วนแบ่งตลาดได้น้อย และมีค่า RCA มากกว่า 1 เล็กน้อย แสดงว่าประเทศไทยและอินเดียมีความสามารถในการแข่งขันเพิ่มขึ้นเล็กน้อย แต่ประเทศไทยมีส่วนแบ่งตลาดมากกว่าอินเดีย ขณะที่ประเทศจีน และอินโดนีเซีย มีส่วนแบ่งตลาดน้อยและมีค่า RCA น้อยกว่า 1 แสดงว่าความสามารถในการแข่งขันมีแนวโน้มจะลดลง

เมื่อพิจารณาหลังมีโครงการครัวไทยสู่ครัวโลก พบว่าประเทศไทยมีค่า RCA และส่วนแบ่งตลาดเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.8 และ 11.1 ตามลำดับ (ในขณะที่ประเทศคู่แข่งอื่นๆค่า RCA และส่วนแบ่งตลาดไม่ได้เพิ่มขึ้น) และเมื่อเปรียบเทียบการขยายตัวก่อนและหลังมีโครงการพบว่า หลังมีโครงการมีการขยายตัวมากกว่า แสดงให้เห็นว่าการขยายตัวอาจเป็นผลมาจากการโครงการดังกล่าวที่รัฐบาลให้การสนับสนุน (ตารางที่ 4.7)

ตารางที่ 4.7 ค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบและส่วนแบ่งตลาดของผักผลไม้ส่งออกของ
ไทยและประเทศคู่แข่งในตลาดสหภาพยุโรป

	ปี	RCA	%Δ	ส่วนแบ่งตลาด (ร้อยละ)	%Δ
จีน	2545	0.522		1.60	
	2546	0.429	-17.8	1.60	0.0
	2547	0.391	-8.9	1.60	0.0
ไทย	2545	2.146		0.90	
	2546	2.236	4.2	0.90	0.0
	2547	2.457	9.8	1.00	11.1
อินเดีย	2545	1.239		0.6	
	2546	1.071	-13.6	0.6	0.0
	2547	1.038	-3.1	0.5	-9.1
อินโดนีเซีย	2545	0.520		0.20	
	2546	0.453	-12.90	0.17	-15.0
	2547	0.483	6.6	0.16	-5.9

ที่มา: จากการคำนวณ

4.4 การวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันของผักและผลไม้ในตลาดญี่ปุ่น

ในระหว่างการประชุม Boao Forum for Asia ณ มณฑลไหหลำ สาธารณรัฐประชาชนจีน เมื่อวันที่ 12 เมษายน 2545 ผู้นำของไทยและญี่ปุ่นได้เห็นชอบให้มีการจัดตั้งคณะทำงานพันธมิตรทางเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น (Working Group on Japan-Thailand Economic Partnership: JTEP) เพื่อผลักดันความร่วมมือด้านการค้า การลงทุน รวมทั้งการจัดทำความตกลงการค้าเสรีระหว่างไทยกับญี่ปุ่น ซึ่งหลังจากที่ทั้งสองฝ่ายสามารถยกร่างรายงานเสนอแนวทางความร่วมมือใน 21 สาขา ในเดือนพฤศจิกายน 2546 ผู้นำของทั้งสองประเทศจึงได้เห็นชอบให้เริ่มการเจรจาหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น (Japan-Thailand Closer Economic Partnership: JTEP) อย่างเป็นทางการ ในระหว่างการประชุม ASEAN-Japan Commemorative Summit ณ กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2546

ความตกลง JTEP มีสาระครอบคลุม 21 บท รวมทั้งด้านการเกษตร ซึ่งนับเป็นจุดเด่นของความตกลง JTEP และจะเป็นประโยชน์กับไทยเป็นอย่างมาก ความร่วมมือด้านเกษตร ประกอบด้วยความปลอดภัยด้านอาหารหรือ SPS และความร่วมมือระหว่างสหกรณ์ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ เพื่อยกระดับมาตรฐานสุขอนามัยและทำให้สินค้าเกษตรของไทยเข้าสู่ตลาดญี่ปุ่นได้มากขึ้น อันจะช่วยเพิ่มพูนรายได้ให้แก่เกษตรกรโดยตรง ประเด็นสำคัญที่ไทยได้ผลักดันในการเจรจา ได้แก่ การเปิดเสรีสินค้าเกษตร ซึ่งที่ผ่านมา ฝ่ายญี่ปุ่นมีท่าทียืดหยุ่นมากขึ้น แต่ยังมีเรื่องที่ไทยต้องผลักดันต่อไป อาทิ ไข่ปรุงสุก น้ำตาลและสับปะรดกระป๋อง (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2549)

การจัดทำหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น น่าจะมีผลบวกทางด้านเศรษฐกิจต่อประเทศไทยอย่างมาก โดยในมิติยุทธศาสตร์จะทำให้ไทยเป็นหุ้นส่วนที่มีความเท่าเทียมใกล้ชิดยิ่งขึ้นกับญี่ปุ่น ขณะที่ในมิติเศรษฐกิจ จะส่งผลในการขยายตลาดและยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตรของไทยในญี่ปุ่น ตลอดจนการเป็นฐานการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมญี่ปุ่นในไทย สนับสนุนการปรับโครงสร้างเพื่อความสามารถในการแข่งขันในอนาคต และขยายโอกาสทางด้านตลาดแรงงานฝีมือของไทยในญี่ปุ่น

ผลไม้สดของไทยที่ส่งออกไปญี่ปุ่นมี 6 ชนิด คือ มะม่วง มังคุด มะพร้าว กล้วย ทุเรียน และสับปะรด โดยมะม่วงให้น้ำเข้าได้เพียง 4 ชนิด ได้แก่ น้ำดอกไม้ พิมเสนแดง หนังกกลางวัน และแรด

4.4.1 การวิเคราะห์ RCA

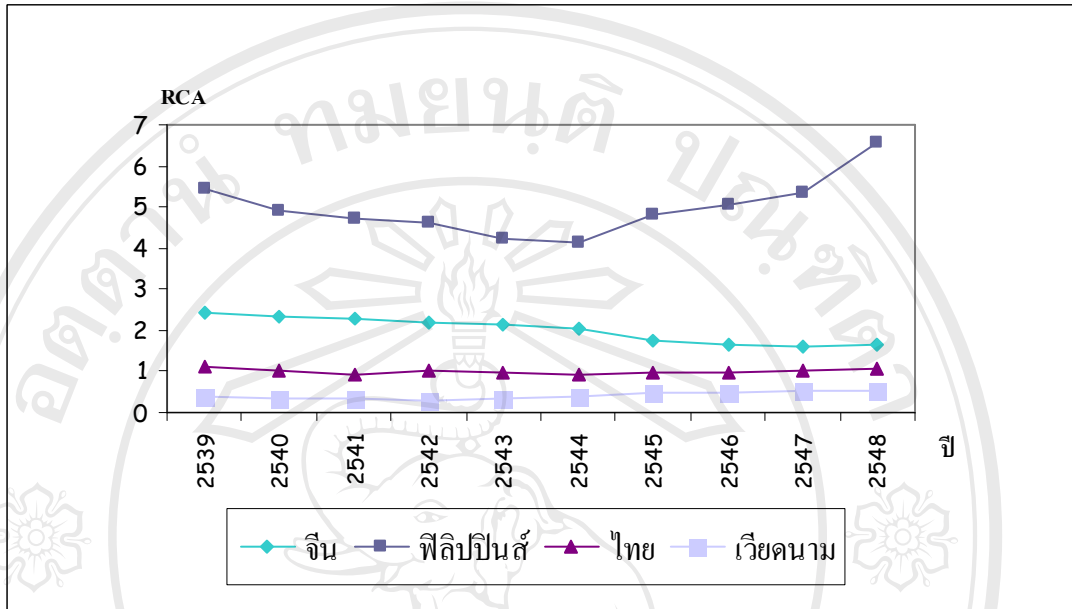
ประเทศไทย จีน และฟิลิปปินส์มีค่า RCA มากกว่า 1 แสดงว่ามีความได้เปรียบในตลาดญี่ปุ่น ขณะที่ประเทศเวียดนามมีค่า RCA น้อยกว่า 1 นั่นคือไม่มีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในตลาดนี้ ประเทศฟิลิปปินส์เป็นประเทศคู่แข่งที่มีความได้เปรียบมากที่สุด(ประเทศญี่ปุ่นและฟิลิปปินส์ได้มีการจัดตั้งคณะทำงานร่วมกันในความตกลงเป็นพันธมิตรทางเศรษฐกิจระหว่างกันในปี พ.ศ. 2546) โดยประเทศฟิลิปปินส์และจีนมีค่า RCA มากกว่าไทยตลอดระยะเวลาที่ทำการศึกษาเป็นไปในทิศทางเดียวกับมูลค่าการนำเข้าผักและผลไม้ของประเทศญี่ปุ่นจากประเทศฟิลิปปินส์จีน และไทย ซึ่งการที่ประเทศฟิลิปปินส์และจีนมีค่า RCA มากกว่าไทย แสดงให้เห็นว่าประเทศฟิลิปปินส์และจีนมีความได้เปรียบมากกว่าประเทศไทยมาโดยตลอดระยะเวลาที่ทำการศึกษา (ตารางที่ 4.8 และรูปที่ 4.8)

ตารางที่ 4.8 ค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของผักผลไม้ส่งออกของไทยและประเทศคู่แข่งในตลาดญี่ปุ่นตั้งแต่ปีพ.ศ. 2539-2548

ปี	จีน	ฟิลิปปินส์	ไทย	เวียดนาม
2539	2.426	5.448	1.123	0.405
2540	2.329	4.910	1.037	0.342
2541	2.303	4.732	0.937	0.348
2542	2.165	4.639	1.006	0.313
2543	2.143	4.226	0.957	0.333
2544	2.052	4.128	0.913	0.407
2545	1.746	4.828	0.977	0.490
2546	1.641	5.077	0.995	0.462
2547	1.607	5.328	1.010	0.534
2548	1.638	6.570	1.056	0.553

ที่มา: จากการคำนวณ

รูปที่ 4.8 ค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของผักผลไม้ส่งออกของไทยและประเทศคู่แข่งในตลาดญี่ปุ่นตั้งแต่ปีพ.ศ. 2539-2548

ที่มา: จากตารางที่ 4.8

4.4.2 ส่วนแบ่งตลาด

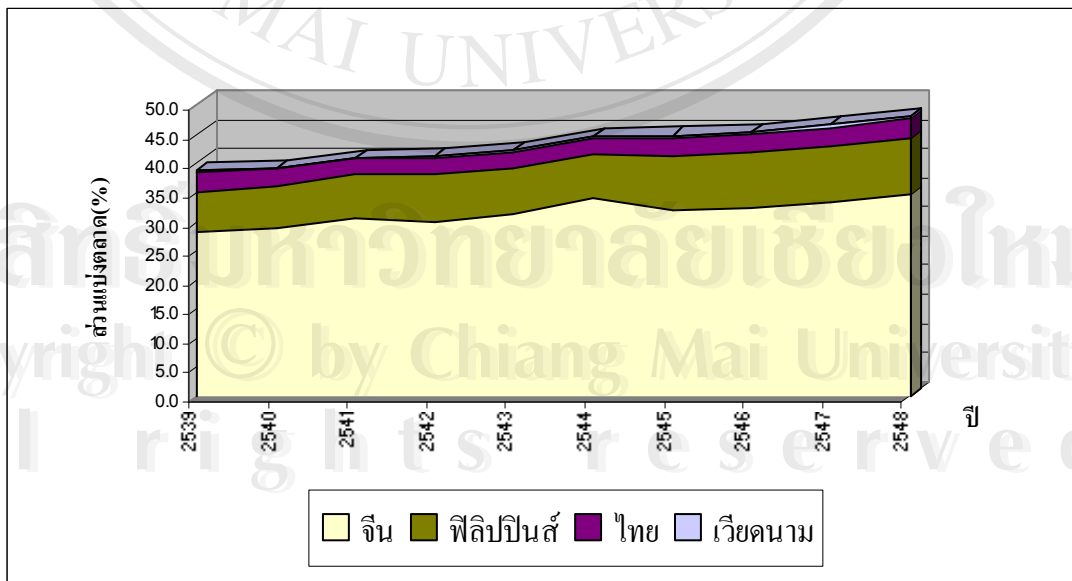
ประเทศไทยมีส่วนแบ่งตลาดน้อยกว่าประเทศจีนและฟิลิปปินส์ โดยประเทศจีนครองส่วนแบ่งตลาดมากที่สุดและมีแนวโน้มว่าจะสูงขึ้น พิจารณาจากในปี พ.ศ. 2539 ประเทศจีนมีส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 28.1 และในปี พ.ศ. 2548 ส่วนแบ่งตลาดเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 34.5 แสดงว่าประเทศจีนมีความสามารถในการแข่งขันมากกว่าไทย ซึ่งอาจมาจากปัจจัยคือ จีนมีศักยภาพในการผลิต กำลังคน และพื้นที่เพาะปลูกได้เปรียบไทย ทำให้สามารถผลิตสินค้าได้มากและมีราคาถูกกว่า ในขณะที่ประเทศฟิลิปปินส์มีส่วนแบ่งตลาดเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเช่นกัน ในปี พ.ศ. 2539 ประเทศฟิลิปปินส์มีส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 7.0 และในปี พ.ศ. 2548 ส่วนแบ่งตลาดเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 9.8 ส่วนประเทศเวียดนามมีส่วนแบ่งตลาดน้อยกว่าประเทศไทย แต่ก็มีส่วนแบ่งตลาดเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ด้วยเช่นเดียวกัน (ตารางที่ 4.9 และรูปที่ 4.9)

ตารางที่ 4.9 ส่วนแบ่งตลาดผักและผลไม้(คิดเป็นร้อยละ)ของไทยและประเทศคู่แข่งในตลาดญี่ปุ่น ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539-2548

ปี	จีน	ฟิลิปปินส์	ไทย	เวียดนาม
2539	28.1	7.0	3.3	0.2
2540	28.8	7.3	2.9	0.2
2541	30.4	7.5	2.7	0.2
2542	30.0	7.9	2.9	0.2
2543	31.1	8.0	2.7	0.2
2544	34.0	7.6	2.7	0.3
2545	32.0	9.3	3.0	0.4
2546	32.4	9.3	3.1	0.4
2547	33.3	9.7	3.1	0.5
2548	34.5	9.8	3.2	0.5

ที่มา: จากการคำนวณ

รูปที่ 4.9 ส่วนแบ่งตลาดผักและผลไม้(คิดเป็นร้อยละ)ของไทยและประเทศคู่แข่งในตลาดญี่ปุ่น ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539-2548

ที่มา: จากตารางที่ 4.9

4.4.3 การพิจารณาค่า RCA ร่วมกับส่วนแบ่งการตลาด

ในช่วงปีล่าสุดคือ ปี พ.ศ. 2547-2548 ประเทศไทยสามารถครองส่วนแบ่งตลาดได้น้อย (ร้อยละ 3.2) และมีค่า RCA เฉลี่ย มากกว่า 1 เล็กน้อย ในขณะที่ประเทศจีนสามารถครองส่วนแบ่งตลาดมากและมีค่า RCA เฉลี่ย มากกว่า 1 เล็กน้อย และประเทศฟิลิปปินส์มีส่วนแบ่งตลาดน้อย และมีค่า RCA เฉลี่ย มากกว่า 1 เล็กน้อย แสดงว่าประเทศไทย จีน และฟิลิปปินส์มีความสามารถในการแข่งขันเพิ่มขึ้นเล็กน้อยเช่นเดียวกัน แต่เมื่อเปรียบเทียบ ค่า RCA พบว่าประเทศฟิลิปปินส์มีความได้เปรียบมากกว่าไทย และเมื่อเปรียบเทียบส่วนแบ่งตลาดพบว่าประเทศจีนและฟิลิปปินส์สามารถครองส่วนแบ่งตลาดได้มากกว่าไทย

เมื่อเปรียบเทียบหลังโครงการครัวไทยสู่ครัวโลกพบว่าประเทศไทยมีค่า RCA และส่วนแบ่งตลาดโดยเฉลี่ย เพิ่มขึ้นร้อยละ 4.8 และ 3.2 ตามลำดับ ในขณะที่ประเทศฟิลิปปินส์และเวียดนามก็เพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน และเมื่อเทียบการขยายตัวของประเทศไทยก่อนและหลังมีโครงการ พบว่าการขยายตัวของค่า RCA เฉลี่ยหลังมีโครงการน้อยกว่าก่อนมีโครงการ (ตารางที่ 4.10)

ตารางที่ 4.10 ค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบและส่วนแบ่งตลาดโดยเฉลี่ยของผักผลไม้ส่งออกของไทยและประเทศคู่แข่งในตลาดญี่ปุ่น

	ปี	RCA	% Δ	ส่วนแบ่งตลาด (ร้อยละ)	% Δ
จีน	2543-2544	2.098		32.6	
	2545-2546	1.694	-19.3	32.2	-1.2
	2547-2548	1.623	-4.2	33.9	5.3
ฟิลิปปินส์	2543-2544	4.177		7.8	
	2545-2546	4.953	18.6	9.3	19.2
	2547-2548	5.949	20.1	9.8	5.4
ไทย	2543-2544	0.935		2.7	
	2545-2546	0.986	5.5	3.1	14.8
	2547-2548	1.033	4.8	3.2	3.2
เวียดนาม	2543-2544	0.370		0.3	
	2545-2546	0.476	28.6	0.4	33.3
	2547-2548	0.544	14.3	0.5	25.0

ที่มา: จากการคำนวณ

4.5 การวิเคราะห์ความสามารถในการแข่งขันของผักและผลไม้ในตลาดจีน

อาเซียนกับจีนได้ลงนามกรอบความตกลงความร่วมมือทางเศรษฐกิจอาเซียน-จีน (Framework Agreement on ASEAN -China Comprehensive Economic Cooperation) เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2545 เพื่อเป็นกรอบและแนวทางสำหรับการเจรจาจัดตั้งเขตการค้าเสรี อาเซียน-จีน ที่ครอบคลุมทั้งเรื่องการเปิดเสรีการค้าสินค้า การค้าบริการ การลงทุน และความร่วมมือทางเศรษฐกิจต่างๆ การเปิดเสรีการค้าสินค้า แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การลดภาษีสินค้าบางส่วนทันที (Early Harvest Program) และการลดภาษีสินค้าทั่วไป

การลดภาษีสินค้า Early Harvest Program จะครอบคลุมสินค้าเกษตรภายใต้พิกัดศุลกากรตอนที่ 01-08 (สัตว์มีชีวิต เนื้อสัตว์ และส่วนอื่นของสัตว์ที่บริโภคได้ ปลา ผลิตภัณฑ์นม ไข่สัตว์ปีก ผลิตภัณฑ์จากสัตว์ ต้นไม้ พืชผักที่บริโภคได้ และผลไม้และลูกนัทที่บริโภคได้) รวมทั้งสินค้าเฉพาะ (specific products) ที่มีผลเฉพาะกับประเทศที่ตกลงกันสองฝ่ายเท่านั้น โดยให้จีนและอาเซียนเดิม 6 ประเทศ เริ่มต้นการลดภาษีในวันที่ 1 มกราคม 2547 และลดภาษีลงเป็น 0% ภายในวันที่ 1 มกราคม 2549 และให้ความยืดหยุ่นกับอาเซียนใหม่ 4 ประเทศ ในอัตราและระยะเวลาเริ่มลดภาษีแต่ต้องลดภาษีเป็น 0% ภายในปี 2553

ในการนี้ เนื่องจากไทยและจีนเห็นศักยภาพด้านการค้าระหว่างกันในตลาดสินค้าเกษตรพิกัดศุลกากร 07-08 (ผัก และผลไม้) ทั้งสองฝ่ายจึงได้เห็นชอบและร่วมลงนามในความตกลงเร่งลดภาษีสินค้าผักและผลไม้ระหว่างไทย-จีน (Agreement between the Government of the People's Republic of China and the Government of the Kingdom of Thailand on Accelerated Tariff Elimination under the Early Harvest Programme of the Framework Agreement on Comprehensive Economic Cooperation between ASEAN and China) เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2546 โดยให้นำสินค้าในสองหมวดนี้มาเร่งลดภาษีระหว่างกันก่อนประเทศอาเซียนอื่นๆ โดยให้ลดอัตราภาษีให้เหลือ 0% ภายในวันที่ 1 ตุลาคม 2546 ซึ่งต่อมาสิงคโปร์ได้เข้าร่วมลงนามในความตกลงฯ นี้ด้วย (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2549)

สำนักงานควบคุมคุณภาพ และการตรวจสอบกักกันโรคแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน (Administration of Quality Supervision and Quarantine : AQSIQ) ได้เพิ่มรายชื่อผลไม้ให้ไทยในบัญชีรายชื่อผลไม้จากต่างประเทศ (ไทย) ที่สามารถส่งออกไปจีนอีก 10 ชนิด รวมผลไม้ไทยที่จีนอนุญาตให้นำเข้าทั้งสิ้น 23 ชนิดดังนี้ ทุเรียน ลำไย มังคุด กัลยาลิ้นจี่ มะพร้าว มะละกอ มะเฟือง มะม่วง ฝรั่ง ชมพู ส้มโอ เงาะ สับปะรด ตะมุค เสาวรส น้อยหน่า มะขาม ขนุน สลัด ลองกอง ส้มเขียวหวาน และส้ม

4.5.1 การวิเคราะห์ RCA

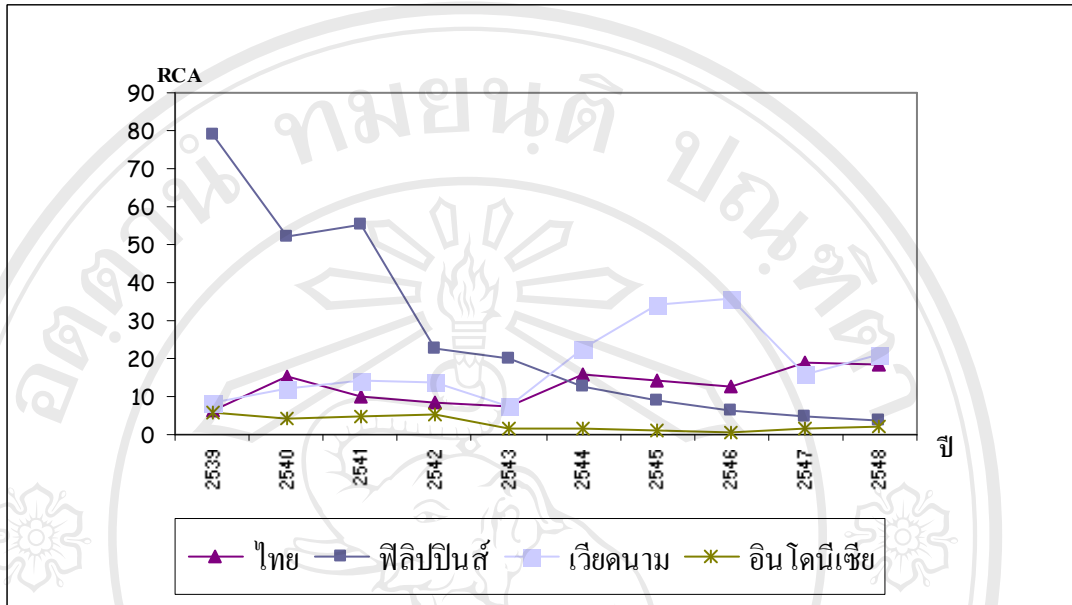
ประเทศไทยและประเทศคู่แข่งได้แก่ ประเทศฟิลิปปินส์ เวียดนาม และอินโดนีเซีย มีค่า RCA มากกว่า 1 นั่นคือมีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบในตลาดจีน โดยประเทศไทยมีแนวโน้มที่จะมีความได้เปรียบสูงขึ้นในขณะที่ประเทศฟิลิปปินส์มีแนวโน้มที่จะมีความได้เปรียบลดลง ประเทศเวียดนามและไทยมีค่า RCA ค่อนข้างใกล้เคียงกัน แต่ประเทศเวียดนามมีค่า RCA มากกว่าประเทศไทยตลอดระยะเวลาที่ทำการศึกษา ยกเว้นในปี พ.ศ. 2540 และ พ.ศ. 2547 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประเทศเวียดนามมีความได้เปรียบมากกว่าไทย ในขณะที่ประเทศฟิลิปปินส์ในช่วงแรกคือปี พ.ศ. 2539-2543 มีค่า RCA มากกว่าไทย แต่หลังจากปี 2543 เป็นต้นมา ประเทศไทยมีค่า RCA มากกว่าฟิลิปปินส์ ซึ่งสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของมูลค่าการนำเข้าผักและผลไม้ และสินค้าทั้งหมดของจีนด้วยเช่นกัน แสดงว่าในระยะแรกประเทศฟิลิปปินส์มีความได้เปรียบมากกว่าประเทศไทยแต่ในระยะหลังประเทศไทยมีความได้เปรียบมากกว่าประเทศฟิลิปปินส์ ส่วนประเทศอินโดนีเซียมีค่า RCA น้อยกว่าไทย แสดงว่าประเทศอินโดนีเซียมีความได้เปรียบน้อยกว่าประเทศไทยตลอดระยะเวลาที่ทำการศึกษา (ตารางที่ 4.11 และรูปที่ 4.10)

ตารางที่ 4.11 ค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของผักผลไม้ส่งออกของไทยและประเทศคู่แข่งในตลาดจีน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539-2548

ปี	ไทย	ฟิลิปปินส์	เวียดนาม	อินโดนีเซีย
2539	6.167	78.702	8.273	5.648
2540	15.575	52.325	12.082	4.124
2541	9.876	55.366	14.144	4.887
2542	8.502	22.842	13.911	5.014
2543	7.152	19.982	7.521	1.630
2544	15.640	12.407	22.828	1.490
2545	14.370	8.854	34.178	1.125
2546	12.697	6.253	36.044	0.425
2547	19.153	4.626	16.016	1.563
2548	18.563	3.589	21.090	2.108

ที่มา: จากการคำนวณ

รูปที่ 4.10 ค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบของผักผลไม้ส่งออกของไทยและประเทศคู่แข่งในตลาดจีน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539-2548

ที่มา: จากตารางที่ 4.11

4.5.2 ส่วนแบ่งตลาด

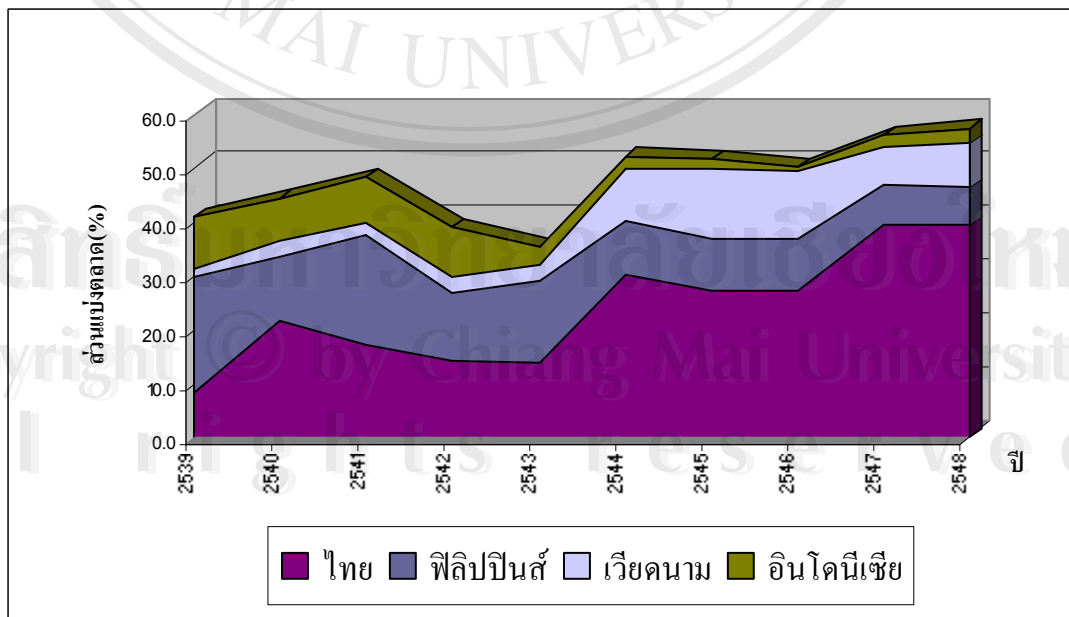
ส่วนแบ่งตลาดผักและผลไม้ของประเทศไทยมีค่ามากและมากกว่าประเทศคู่แข่งอื่นๆ คือมากกว่าประเทศฟิลิปปินส์ เวียดนาม และอินโดนีเซีย และมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น จากในปี พ.ศ. 2539 ประเทศไทยมีส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 8.4 และในปี พ.ศ. 2548 ส่วนแบ่งตลาดเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 39.5 ซึ่งส่วนแบ่งตลาดที่มีค่ามากหมายถึง ความสามารถในการแข่งขันกันขายสินค้าที่มีมาก อาจมาจากปัจจัย เช่น ราคาสินค้า คุณภาพสินค้า การส่งเสริมจากรัฐบาลเป็นต้น และการที่ส่วนแบ่งตลาดที่มากกว่าประเทศอื่นๆ แสดงว่าประเทศไทยมีความสามารถในการแข่งขันมากกว่าประเทศอื่นๆ ในขณะเดียวกันประเทศฟิลิปปินส์มีแนวโน้มที่จะมีส่วนแบ่งตลาดลดลง จากในปี พ.ศ. 2539 ประเทศฟิลิปปินส์มีส่วนแบ่งตลาดร้อยละ 21.1 และในปี พ.ศ. 2548 ส่วนแบ่งตลาดลดลงเป็นร้อยละ 7.0 ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าส่วนแบ่งตลาดของประเทศฟิลิปปินส์มีการโยกย้ายมายังประเทศไทยมากขึ้น (ตารางที่ 4.12 และรูปที่ 4.11)

ตารางที่ 4.12 ส่วนแบ่งตลาดผักและผลไม้(คิดเป็นร้อยละ)ของไทยและประเทศคู่แข่งในตลาดจีน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539-2548

ปี	ไทย	ฟิลิปปินส์	เวียดนาม	อินโดนีเซีย
2539	8.4	21.1	1.8	9.3
2540	21.4	12.0	3.0	7.8
2541	17.0	20.4	2.2	8.6
2542	14.3	12.5	3.0	9.2
2543	13.9	14.9	3.1	3.2
2544	30.3	9.9	9.5	2.4
2545	27.2	9.6	12.9	1.7
2546	27.1	9.5	12.7	0.6
2547	39.4	7.5	7.1	0.2
2548	39.3	7.0	8.1	0.3

ที่มา: จากการคำนวณ

รูปที่ 4.11 ส่วนแบ่งตลาดผักและผลไม้(คิดเป็นร้อยละ)ของไทยและประเทศคู่แข่งในตลาดจีน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539-2548

ที่มา: จากตารางที่ 4.12

4.5.3 การพิจารณาค่า RCA ร่วมกับส่วนแบ่งการตลาด

ในช่วงปีล่าสุดคือปี พ.ศ. 2547-2548 ประเทศไทยสามารถครองส่วนแบ่งตลาดได้มาก (ร้อยละ 39.2) และมีค่า RCA เฉลี่ย มากกว่า 1 มาก แสดงว่าประเทศไทยมีความสามารถในการแข่งขันมากและมีแนวโน้มจะครองตลาดได้มากขึ้น ส่วนประเทศฟิลิปปินส์และอินโดนีเซีย มีส่วนแบ่งตลาดน้อยและมีค่า RCA เฉลี่ย มากกว่า 1 เล็กน้อย แสดงว่าความสามารถในการแข่งขันเพิ่มขึ้นเล็กน้อยแต่ฟิลิปปินส์มีค่า RCA และส่วนแบ่งตลาดเฉลี่ย มากกว่าอินโดนีเซีย ขณะที่ประเทศเวียดนามมีค่า RCA เฉลี่ย มากกว่า 1 มาก และมีส่วนแบ่งตลาดน้อย แสดงว่ามีความสามารถในการแข่งขันน้อยและมีแนวโน้มจะครองตลาดได้มากขึ้น

เมื่อเปรียบเทียบหลังโครงการครัวไทยสู่ครัวโลกพบว่า ประเทศไทยมีค่า RCA และส่วนแบ่งตลาดเพิ่มขึ้นร้อยละ 39.2 และ 44.9 ตามลำดับ และเมื่อเปรียบเทียบการขยายตัวก่อนและหลังมีโครงการพบว่าหลังมีโครงการขยายตัวมีมากกว่า (ซึ่งต่างจากประเทศคู่แข่งอื่นๆ) แสดงให้เห็นว่าการขยายตัวอาจเป็นผลมาจากการโครงการดังกล่าวที่รัฐบาลให้การสนับสนุน (ตารางที่ 4.13)

ตารางที่ 4.13 ค่าดัชนีความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบและส่วนแบ่งตลาดโดยเฉลี่ยของผักผลไม้ส่งออกของไทยและประเทศคู่แข่งในตลาดจีน

	ปี	RCA	% Δ	ส่วนแบ่งตลาด (ร้อยละ)	% Δ
ไทย	2543-2544	11.369		22.1	
	2545-2546	13.543	19.1	27.2	23.1
	2547-2548	18.858	39.2	39.4	44.9
ฟิลิปปินส์	2543-2544	16.195		12.4	
	2545-2546	7.554	-53.4	9.6	-22.6
	2547-2548	4.108	-45.6	7.3	-24.0
เวียดนาม	2543-2544	15.175		6.3	
	2545-2546	35.111	131.4	12.8	103.2
	2547-2548	18.553	-47.2	7.6	-40.6
อินโดนีเซีย	2543-2544	1.560		2.8	
	2545-2546	0.775	-50.3	1.15	-58.9
	2547-2548	1.836	136.9	0.25	-78.3

ที่มา: จากการคำนวณ

4.6 มาตรการทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษีและอุปสรรคของการส่งออกผักและผลไม้ของไทยในตลาดที่สำคัญ

4.6.1 ตลาดสหรัฐอเมริกา

1) มาตรการทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี

มาตรการสุขอนามัย ที่เกี่ยวข้องกับผักผลไม้ส่งออกของไทย คือการใช้กฎหมาย Plant Quarantine ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

(1) กำหนดให้นำเข้าพืชผัก ผลไม้ที่ปลูกในเขตปลอดเชื้อโรค และปราศจากการแพร่ระบาดของโรคพืชและแมลงศัตรูพืช

(2) ห้ามนำเข้าพืชและผลิตผลที่เป็นที่อยู่อาศัยของแมลง หรือมีโรคพืชและแมลงศัตรูพืชปะปนอยู่ โดยที่โรคพืชและแมลงศัตรูพืชนั้นจะต้องไม่เคยปรากฏหรือไม่มีการแพร่ระบาดในสหรัฐฯ และเป็นศัตรูพืชชนิดร้ายแรง มีความเสี่ยงสูงที่จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อพืชผลทางการเกษตร

พืชที่ห้ามนำเข้าได้แก่ พืชตระกูลแตง พักทอง น้ำเต้า มะระจีน บวบเหลี่ยม แพง ฟักเขียว กถั่วฝักยาว มะเฟือง ส้มเขียวฝรั่ง พุทรา ขนุน ลางสาด ลำไย มะม่วง ส้มต่างๆ มะละกอ มะพร้าว ส้มโอ เงาะ ชมพู่ กะท้อน ละมุด สตรอเบอร์รี่ และน้อยหน่า เนื่องจากเป็นที่อาศัยของแมลงวันผลไม้ (กระทรวงเกษตรสหรัฐฯ ขอรับการบำบัด treatment ผลไม้สด 4 วิธี คือ Irradiation, Hot water, Vapor heat, และ High temperature forced air ซึ่งเครื่องมือตรวจสอบบางวิธีถูกจดทะเบียนลิขสิทธิ์ไว้กับหน่วยงาน U.S. Patent and trademark)

ผักผลไม้ที่อนุญาตให้นำเข้ามีรายละเอียด ดังนี้

ผลไม้กระป๋อง อนุญาตให้มีสาร Erytharbic acid หรือ Ascorbic acid ไม่เกิน 100 ppm.

สับปะรดกระป๋อง กำหนดมาตรฐานสาร Dimethypolysiloxane ต้องไม่เกินกว่า 10 ppmมะพร้าว กำหนดให้ต้องมีใบรับรองปลอดศัตรูพืช และต้องเป็นผลที่เจาะน้ำออกแล้ว หรือปอกเปลือกออกและไม่มียอด

ผักและผลไม้แปรรูป กำหนดมาตรฐานการตรวจสอบโรงงานประเภท Low acid canned food ภายใต้ระเบียบ 21 CFR part 108, 113 และ 114 เพื่อป้องกันการเกิดเชื้อโรค Clostridium Botulinum

ผักผลไม้ในบรรจุภัณฑ์ กระบวนการผลิตต้องเป็นไปตามระบบ HACCP มีหนังสือรับรองคุณภาพและมาตรฐานจากประเทศผู้ผลิต และอนุญาตให้มีสาร Dimethy Polysilixane ได้ไม่เกิน 10 ppm

ผักและผลไม้สด 6 ชนิด คือ มะม่วง มังคุด สับปะรด เงาะ ลิ้นจี่ และลำไย ที่ผ่านการฉายรังสี เพื่อป้องกันการแพร่ขยายของแมลงศัตรูพืช (ยังไม่บังคับใช้)

วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2549 กระทรวงเกษตร สหรัฐฯ โดยหน่วยงาน Animal and Plant health Inspection Service (APHIS) ลงนามกับฝ่ายไทยใน Framework Equivalency Work Plan (FEWP) เพื่อทำข้อตกลงให้ผลไม้ไทย 6 ชนิด คือ มะม่วง มังคุด สับปะรด เงาะ ลิ้นจี่ และลำไย ที่ผ่านการฉายรังสีป้องกันการแพร่ขยายของแมลงศัตรูพืชให้สามารถนำเข้าได้ในสภาพผลไม้สด ทั้งนี้มีเงื่อนไขว่าประเทศไทยต้องยอมให้พืชผลทางการเกษตรของสหรัฐฯ เช่นผลไม้ประเภทส้มที่ผ่านการฉายรังสีแล้วเข้าประเทศไทยได้ด้วยเช่นกัน การลงนามใน FEWP เป็นจุดเริ่มต้นการดำเนินการจัดทำข้อตกลงสองฝ่ายระหว่างสหรัฐฯ และไทยในการเปิดตลาดการค้าพืชผลทางการเกษตรที่ผ่านการฉายรังสีแล้ว

ผักผลไม้ทุกชนิดที่ผ่านการฉายรังสีจะต้องถูกจัดส่งในลังที่ผ่านการจัดการ (treatment) แล้วเท่านั้น โดยดำเนินการดังนี้

(1) ลังบรรจุต้องสามารถป้องกันแมลงศัตรูพืชไม่ให้หลุดลอดหนีออกไปได้ ต้องมีการ Seal อย่างแน่นหนาและด้วยวิธีที่สามารถมองเห็นได้ง่ายในกรณีที่ลังถูกเปิดออกหลังจาก Seal แล้ว

(2) ลังที่ไม่สามารถป้องกันแมลงศัตรูพืชจะต้องถูกเก็บในห้องที่ป้องกันแมลงเข้าไปได้ อาจจะเป็นห้องที่มีกำแพงกันหรือฉากกัน และก่อนที่ลังจะถูกส่งออกจากห้องนี้ แต่ละลังจะต้องถูกมัดปิดด้วยพลาสติก (polyesthylene, shrink-wrap) หรือตาข่ายอื่นๆ ที่สามารถป้องกันแมลงได้

บรรจุภัณฑ์ที่ส่งเข้าสหรัฐฯ จะต้องมีการปิดผนึกระบุ lot number โรงงานฉายรังสีและโรงงานบรรจุภัณฑ์ด้วย ถ้ามีการจัดการส่งมาพร้อมกันหมดทั้งหมดทั้งชุดในลังใหญ่ใบเดียว ก็ให้ปิดผนึกเดียว หากมีการแยกออกเป็นลังย่อยๆ ทุกลังจะต้องปิดผนึกไว้แยกจากกัน (กรมการค้าต่างประเทศ, 2548)

2) อุปสรรคของการส่งออกผักและผลไม้ของไทย

แม้ว่าการบริโภคผลไม้สดมีแนวโน้มจะขยายตัวสูงขึ้นแต่เป็นการขยายตัวในระดับต่ำมากอุปสรรคของการขยายตัวอย่างรวดเร็วของการบริโภคผลไม้สดของสหรัฐฯ คือ

(1) ราคา เมื่อเปรียบเทียบน้ำหนักสินค้าที่เหลือให้บริโภคได้อย่างแท้จริงปอนด์ต่อปอนด์แล้วสินค้าผลไม้สดจะมีราคาจำหน่ายสูงกว่าสินค้าอาหารอื่นๆ

(2) หาได้ยาก สินค้าผลไม้ในสหรัฐฯ เป็นสินค้าตามฤดูกาล มีเพียงไม่กี่ชนิดที่มีบริโภคตลอดปีและมีความหลากหลายของผลไม้ในระดับต่ำมาก

(3) ไม่สะดวก อุปนิสัยผู้บริโภคสหรัฐฯ จะให้ความสำคัญสูงสุดในเรื่องความสะดวกที่สำคัญประการหนึ่งที่ผู้บริโภคสหรัฐฯ ไม่บริโภคผลไม้คือไม่ต้องการยุ่งยากและเสียเวลาในการ

เตรียมการ ที่ในบางครั้งผู้บริโภคเองก็ไม่รู้วิธีที่ถูกต้องในการจัดการ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าปัจจุบัน ผลไม้สดที่วางจำหน่ายในลักษณะปกแล้วและหั่นเป็นชิ้นพอดีคำพร้อมรับประทานได้เลยซึ่งเรียกกันว่า Fresh cut มีวางจำหน่ายอย่างแพร่หลาย

(4) ความนิยมบริโภคอาหารนอกบ้าน พฤติกรรมการบริโภคในตลาดสหรัฐฯในปัจจุบันเป็นไปในแนวที่เน้นความสะดวกรวดเร็วเป็นสำคัญ ดังนั้นจึงนิยมบริโภคอาหารนอกบ้านบ่อยครั้ง มีสถิติว่าในปี 2005 ร้อยละ 46 ของค่าใช้จ่ายครัวเรือนที่เป็นสำหรับการบริโภคอาหารเป็นการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคอาหารนอกบ้าน แม้ว่าขณะนี้จะมีสถานบริการอาหารหลายๆ แห่งให้บริการผักผลไม้สด แต่ถือได้ว่าเป็นส่วนน้อยและหากมีบริการนี้ก็จะมีส่วนผักผลไม้สดให้เลือกน้อย จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การขยายตัวของการบริโภคผักผลไม้สดค่อนข้างช้า

อุปสรรคของการเข้าสู่ตลาดผลไม้สดของสหรัฐฯ คือ

1. ราคาผลไม้สดในตลาดสหรัฐฯมีราคาจำหน่ายค่อนข้างสูง ผลไม้ไทยหลายรายการที่เข้าสู่ตลาดในระยะแรกนี้คาดว่าจะมีราคาจำหน่ายค่อนข้างสูง ทั้งนี้พิจารณาจาก (1) ราคาของผลไม้เมืองร้อนชนิดเดียวกันที่มีวางจำหน่ายอยู่บ้างแล้วเช่น ลิ้นจี่และลำไย (2) ค่าใช้จ่ายในการจัดการ (treatment) อาบรังสีป้องกันแมลง ซึ่งในระยะแรกอาจจะมีราคาแพงเพื่อให้คุ้มทุนการสร้างเครื่องมือเครื่องใช้ (3) ค่าใช้จ่ายในการขนส่งจากประเทศไทยเข้าสู่ตลาดสหรัฐฯและ (4) ค่าใช้จ่ายในการทำการตลาดในเบื้องต้นเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของผู้จำหน่ายและผู้บริโภค ซึ่งในระยะแรกอาจมีค่าใช้จ่ายสูงมาก ในตลาดผู้บริโภคที่ไม่คุ้นเคยกับผลไม้เหล่านี้ (ตลาด mainstream) ราคาจะเป็นอุปสรรคสำคัญที่สุดของการเข้าสู่ตลาด หากจะพิจารณาว่าผู้บริโภคจะไม่เสียเงินจำนวนมากเพื่อบริโภคสิ่งที่ตนเองไม่รู้จักรัก

2. คู่แข่งขันในตลาดที่มีอยู่แล้ว ผลไม้ที่ประเทศไทยจะนำเข้าสู่ตลาดสหรัฐฯ ส่วนใหญ่มีวางจำหน่ายอย่างแพร่หลายแล้ว โดยเฉพาะอย่างสับปะรดและมะม่วงมีวางจำหน่ายอยู่เป็นจำนวนมาก ข้อเสียเปรียบสำคัญของผลไม้ไทยคือ ค่าขนส่งที่มากไกลกว่าสินค้าของประเทศคู่แข่ง ราคาสินค้าไทยอาจจะสูงกว่าราคาของคู่แข่งในตลาดการบริโภคที่ผู้บริโภคคุ้นเคยกับผลไม้เหล่านี้อยู่แล้ว

3. การควบคุมคุณภาพของสินค้า การแข่งขันกันเองของผู้ส่งออกไทยและการขาดระบบการควบคุมคุณภาพสินค้าที่มีประสิทธิภาพได้ก่อให้เกิดปัญหาแก่ธุรกิจการค้าและการนำเข้าสินค้าผลไม้สดของไทยที่ส่งเข้าตลาดสหรัฐฯได้แล้วก็คือ ทุเรียนและมะพร้าว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องผลไม้ที่ยังอ่อนเกินไปหรือการตัดราคากันเอง ดังนั้นจึงคาดว่าปัญหาดังกล่าวหากไม่มีการแก้ไขหรือป้องกันก็เป็นที่แน่นอนว่าจะเกิดขึ้นกับผลไม้ อีก 6 ตัวที่กำลังจะตามมาในอนาคต ปัญหาในเรื่องนี้คือเงื่อนไขที่สำคัญที่จะทำลายโอกาสทางตลาดของสินค้าไทย

4. การสูญเสียตลาด การวางแผนในระยะยาวเพื่อป้องกันการสูญเสียตลาดเป็นเรื่องจำเป็นที่จะต้องได้รับการพิจารณา หากจะพิจารณาว่าคู่แข่งกันคือประเทศที่มีศักยภาพสูงที่จะเป็นคู่แข่งกันทางการตลาดอยู่ในพื้นที่โดยรอบประเทศสหรัฐฯ ซึ่งได้ทำการปลูกพืชเมืองร้อนมานานแล้ว และแม้แต่ในประเทศสหรัฐฯเอง ซึ่งสหรัฐฯ ได้ทำการวิจัยมานานและยังคงดำเนินการอยู่อย่างเข้มแข็งอยู่ในปัจจุบัน ในเรื่องของการปลูกพืชผักผลไม้เมืองร้อนชนิดต่างๆ (รวมถึงผลไม้ทั้ง 6 ชนิดที่ไทยกำลังจะนำเข้าสหรัฐฯ) ขึ้นเองในประเทศสหรัฐฯให้ได้ในระดับที่เป็นการเกษตรเพื่อการค้าอย่างแท้จริง และควรที่จะได้มีการพิจารณากรณีตัวอย่างของผลกีวีที่สหรัฐฯเคยนำเข้าจากออสเตรเลีย ก่อนที่ออสเตรเลียจะสูญเสียตลาดผลไม้กีวีให้แก่ผลไม้กีวีที่ผลิตได้เองในสหรัฐฯเช่นในปัจจุบัน (สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ, 2549)

4.6.2 ตลาดสหภาพยุโรป

1) มาตรการทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษีของสหภาพยุโรป

มาตรการสุขอนามัย (SPS) ที่เกี่ยวข้องกับผักผลไม้ส่งออกของไทยมีวิธีดำเนินการดังนี้

(1) EU White Paper on Food Safety ได้ปรับกฎระเบียบเกี่ยวกับอาหารมนุษย์และอาหารสัตว์ให้ทันสมัยกว่า 80 หัวข้ออยู่ตลอดเวลา เน้นความปลอดภัยครอบคลุมตลอดทั้งโซ่อาหาร From farm to fork โดยกำหนดมาตรฐานสูงสุดในการให้ความคุ้มครองด้านสุขอนามัย เช่น

อาหารมนุษย์ เช่น การกำหนดระดับสูงสุด สารตกค้าง และสารปนเปื้อน การติดฉลากอาหาร สุขอนามัยอาหาร

บรรพบุรุษ เช่น วัสดุสัมผัสอาหารต้องไม่มีการถ่ายทอดสารต่างๆจากกล่อง และให้ใช้วัสดุที่อนุญาต

การตรวจย้อน ให้ดำเนินการได้ในทุกขั้นตอนการผลิตความรับผิดชอบของผู้ประกอบการ (ผู้ผลิต ผู้นำเข้า) ต้องเรียกคืนอาหารที่ไม่ปลอดภัย

การติดฉลากสินค้า การแจ้งส่วนผสมที่อาจทำให้เกิดภูมิแพ้ เช่น ไข่ ถั่ว มัสตาร์ด พืช GMOs

(2) การออกใบรับรองสุขอนามัยพืชและสัตว์ (Health and Veterinary Certificates) เมื่อโรงงานมีรายชื่ออยู่ใน EU แล้วคณะกรรมการยุโรปจะกำหนดเงื่อนไขที่จำเป็นด้านสุขอนามัยด้วยการให้ใบรับรองฯ เพื่อเป็นการกำชับระดับความปลอดภัยของสินค้าอาหารที่นำเข้า

สุขอนามัยอาหาร (Food Hygiene) เพื่อยกระดับมาตรฐานด้านสุขอนามัยอาหารให้ผู้บริโภคมั่นใจว่าอาหารที่ผลิตจากสัตว์นั้นสะอาด ปลอดภัย ผู้ประกอบการปฏิบัติตาม HACCP

สารปรุงแต่ง (Food Additives) อนุญาตให้ใช้ผสมลงไปในการผลิตหรือแปรรูป และยังคงอยู่ในอาหารสำเร็จรูปแล้ว ถึงแม้จะเปลี่ยนรูปไปก็ตาม แบ่งได้เป็น 3 หมวด ได้แก่

1. สารให้ความหวาน
2. การใช้สีในอาหาร
3. สารปรุงอาหารอื่น ๆ นอกเหนือจาก ข้อ 1. และ 2.

GMOs แบ่งออกเป็น อาหารสัตว์ อาหารและเมล็ดพันธุ์ สินค้าดังกล่าวต้องติดฉลากแจ้งว่าผลิตจาก หรือมีส่วนผสมของ GMOs

อาหารที่ผลิตจากพืช ควบคุมสารปนเปื้อนอันเกิดจากการใช้สารกำจัดศัตรูพืช Plant Protection Products หรือยากำจัดศัตรูพืชในผัก ผลไม้ (กรมการค้าต่างประเทศ, 2548)

2) อุปสรรคของการส่งออกผักและผลไม้ของไทย

การขยายสมาชิกจาก 15 เป็น 25 ประเทศ มีผลกระทบต่อด้านลบ คือ

สินค้าไทยที่เคยส่งออกไปยังสมาชิกใหม่ของ EU ต้องเผชิญกับมาตรฐานการนำเข้าที่สูงขึ้น เช่น เนื้อสัตว์ปีก รองเท้าและชิ้นส่วนอาหารทะเลกระป๋อง ผักผลไม้กระป๋อง เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานด้านสุขอนามัยพืชและสัตว์ของ EU

สมาชิกใหม่ของ EU 4 ประเทศได้แก่ โปแลนด์ สาธารณรัฐเช็ก สโลวัก และฮังการี ต้องยกเลิกการให้ GSP ของตนเพื่อปฏิบัติตามมติของ EU ทำให้สินค้าไทยที่เคยได้รับการยกเว้นภาษีต้องเสียภาษีนำเข้าในอัตราที่สูงมาก เช่น สับปะรดกระป๋องและปลาทูน่ากระป๋อง ซึ่งไทยเคยได้รับการยกเว้นภาษีนำเข้าจากสาธารณรัฐเช็กและสโลวัก ขณะที่ EU เก็บภาษีนำเข้าร้อยละ 17.6-25.6 และร้อยละ 24-25 ตามลำดับ

EU อาจใช้มาตรการตอบโต้การทุ่มตลาดกับผู้ส่งออกข้าวโพดหวานบรรจุกระป๋องของไทย โดยเรียกเก็บอัตราภาษีในอัตราร้อยละ 20.1 จากอัตราร้อยละ 5 ในปัจจุบันหลังจากผู้ผลิตข้าวโพดหวานของฝรั่งเศสและฮังการีแจ้งต่อคณะกรรมการสหภาพยุโรปให้พิจารณาการใช้มาตรการตอบโต้การทุ่มตลาดข้าวโพดหวานบรรจุกระป๋องจากไทย

4.6.3 ตลาดญี่ปุ่น

1) มาตรการทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี

1.1) มาตรฐานความปลอดภัย กฎหมายที่เกี่ยวข้องมีดังนี้

Plant Quarantine Law / Food Sanitation Law

(1) ใบรับรอง

มะม่วง มังคุด กัลยาดิบ ทูเรียน มะพร้าว สับปะรด ต้องผ่านการอบไอน้ำเพื่อกำจัดแมลงวันในผลไม้ (พบเฉพาะในผลไม้เขตร้อน) และต้องมีใบรับรองสุขอนามัยจากกรมวิชาการเกษตรมาพร้อมการนำเข้า โดยมะม่วงให้นำเข้าได้เพียง 4 ชนิดได้แก่หนังกวางวัน แรด น้ำดอกไม้ พิมเสนแดง มะม่วงและมังคุดต้องมีใบรับรองผ่านการอบไอน้ำโดยเจ้าหน้าที่จากญี่ปุ่น

(2) สิ่งเจือปนหรือสารตกค้าง

ผักสด ต้องมีใบรับรองสุขอนามัยจากกรมวิชาการเกษตรของไทยและมีความเข้มงวดเรื่องสารเคมีในปุ๋ยหรือยากำจัดศัตรูพืชซึ่งอาจตกค้างในผักสด

องุ่น(สด/แห้ง) แอปเปิ้ล แพร์ และควินซ์ (สด) และน้ำตาลสำหรับบริโภค กำหนดค่า MRL ของสารกำจัดศัตรูพืช prohydrojasmon

ผักและผลไม้ ได้แก่ มะละกอ พริกหยวก แดง มันเทศมะเขือเทศ แก้วมังกร ถั่วพุ่ม มะเขือยาว ถั่วแขก ถั่วแระ ห้ามนำเข้า เนื่องจากเป็นที่อยู่อาศัยของศัตรูพืช คือ *Bactrocera dosalis*, *Bactrocera cucurbitae* และ Sweet potato weevil และต้องตรวจสอบขามาแมลงตกค้างในผักสด คือ Malaathion Cypermethrin, Methyl Parathion, และ Phenob carb

Domestic Animal Infections Disease Control Law

สิ่งเจือปน

ผลไม้กระป๋อง ต้องมีคุณภาพตาม Food Sanitation Laws และ Product Liability Law และนาระบบ HACCP มาใช้

1.2) มาตรการสุขอนามัย

ต้องมีการตรวจสอบตาม Food Protection Law สำหรับการนำเข้าผลไม้ ผักสด หรือธัญพืชที่ยังไม่ผ่านกระบวนการ อาจนำเข้าญี่ปุ่นได้จะต้องมีเอกสารประกอบคือ หนังสือรับรองสุขอนามัยพืช (phytosanitary certificate) สำหรับผลิตภัณฑ์อื่นๆ อาจจะได้รับรองโดยผู้ผลิต ผู้ส่งออก หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางการเกษตรของประเทศผู้ส่งออก และ invoice ต้องมีใบรับรองการปลอดโรคพืช ซึ่งออกโดยหน่วยงานตรวจกักกันโรคพืชของประเทศผู้ส่งออก หรือเป็นใบรองออกโดยหน่วยงานกลางที่ได้รับการรับรองล่วงหน้าจากหน่วยงานกักกันพืชของญี่ปุ่นได้

1.3) มาตรการควบคุมการนำเข้า

ผลไม้สดเฉพาะ สับปะรด กล้วยดิบ ทูเรียน มะพร้าว และมะม่วง มีการควบคุมการนำเข้า และกำหนดโควตานำเข้า

อนุญาตให้นำเข้าผลไม้สดเฉพาะที่ปลอดจากโรคพืชและแมลงอันตรายหรือได้ผ่านกรรมวิธีฆ่าแมลงที่ปลอดภัยตามกฎหมาย

เมื่อผลไม้ส่งมอบไปยังท่าเรือในญี่ปุ่น ผู้นำเข้าต้องแสดงเอกสารแสดงความจำนงของนำเข้า (Application for Import Inspection of Plants and Import Prohibited Articles) โดยแนบเอกสาร Phytosanitary Certificate ที่ออกโดยหน่วยงานที่รัฐบาลของประเทศผู้ส่งออกมอบหมาย (Competent Government Agency)

พืชผัก 21 ชนิดที่สามารถส่งออกป้อนญี่ปุ่น ควบคุมการนำเข้า ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย Plant Protection Law และ Food Sanitation Law โดยผู้นำเข้าต้องมีเอกสารแสดงความจำนงของนำเข้า (Application for Import Inspection of Plants and Import Prohibited Articles) โดยแนบเอกสาร Phytosanitary Certificate ที่ออกโดยหน่วยงานที่รัฐบาลของประเทศผู้ส่งออกมอบหมาย(กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์) (Competent Government Agency) ผัก 21 ชนิด คือ ผักขึ้นฉ่าย ผักคะน้า ผักชีฝรั่ง ผักชีลาว ใบโหระพา ผักชี ใบกะเพรา ผักคะแยง ยี่หระ ใบแมงลัก ใบสาระแหน่ ผักแพรว ใบบัวบก ถั่วลันเตา กะหล่ำใบ ส้มป่อย ชะอม ใบมะกรูด ผักกระเฉด ตะไคร้ ผักเป็ด กระเจี๊ยบเขียว

พืชผัก นอกจากรายการข้างต้น ไม่อยู่ในข้อบังคับที่ต้องตรวจสอบสารพิษตกค้างก่อนส่งออก กรณีส่งออกสินค้าผักที่มีส่วนประกอบกับผลิตภัณฑ์อื่นๆ เช่น เนื้อสัตว์ อาหารทะเล น้ำตาลทราย เกลือ หรือ เครื่องปรุงต่างๆ ไม่ต้องนำมาตรวจสอบสารพิษตกค้างก่อนส่งออก (กรมการค้าต่างประเทศ, 2548)

2) อุปสรรคของการส่งออกผักและผลไม้ของไทย

รัฐบาลญี่ปุ่นได้มีการเปลี่ยนแปลงระบบการตรวจสอบสารเคมีตกค้างในสินค้าอาหาร ซึ่งครอบคลุมทั้งสินค้าอาหาร ผัก ผลไม้สด และอาหารแปรรูปด้วย ทั้งจากการผลิตในประเทศ และนำเข้าจากต่างประเทศ โดยจะเปลี่ยนจากระบบเดิม Negative List ที่กำหนดรายชื่อและปริมาณของสารเคมีตกค้างต้องห้ามในอาหาร มาเป็นระบบใหม่ Positive List ที่กำหนดรายชื่อสารเคมีที่ตกค้างในอาหารได้ในปริมาณที่กำหนด ซึ่งอ้างอิงจากมาตรฐานขององค์กรด้านสุขอนามัยในต่างประเทศมีผลบังคับใช้ในเดือนพฤษภาคม 2549

สาเหตุสำคัญที่รัฐบาลญี่ปุ่นได้เปลี่ยนระบบดังกล่าว เนื่องจากจำนวนรายชื่อสารเคมีใน Negative List มีเพียงจำนวน 240 ในขณะที่จำนวนสารเคมีอันตรายที่เป็นที่รู้จักทั้งใน และ

ต่างประเทศมีมากกว่า 700 ชนิด ทำให้ระบบดังกล่าวล้าสมัยไม่เพียงพอในการบังคับ ระวังการนำเข้าและการขายสินค้าอาหารที่มีสารตกค้างในปริมาณมาก แต่ไม่มีรายชื่อในบัญชีดังกล่าวได้

ภายใต้การตรวจสอบระบบใหม่รัฐบาลญี่ปุ่นจะดำเนินการดังนี้

(1) ตั้งระบบการวางจำหน่ายสำหรับสินค้าอาหารที่ผลิตทั้งในประเทศ และการนำเข้าจากต่างประเทศ หากตรวจพบสารตกค้างเกินกว่าปริมาณที่กำหนดไว้ใน Positive List

(2) ตั้งระบบการนำเข้าสินค้าอาหารจากต่างประเทศ หากตรวจพบว่ามีสารตกค้างชนิดอื่นนอกเหนือจากรายชื่อใน Positive List ที่มีปริมาณเกิน 0.01 มิลลิกรัม จากการสุ่มตรวจอาหารตัวอย่าง จำนวน 1 กิโลกรัม ซึ่งรวมถึงสินค้าอาหารแปรรูปด้วย

การเปลี่ยนแปลงระบบการตรวจสอบสินค้าอาหารดังกล่าวคาดว่าจะส่งผลกระทบต่อสินค้าอาหาร ผัก ผลไม้สด และอาหารแปรรูปทั้งที่ผลิตในประเทศ และนำเข้าจากต่างประเทศ ดังนั้นผู้ส่งออกสินค้าอาหาร และผู้ที่กำลังเตรียมการเจาะตลาดสินค้าอาหารในญี่ปุ่น จะต้องเตรียมพร้อมที่จะรับมือกับระบบดังกล่าว

4.6.4 ตลาดจีน

1) การควบคุม ตรวจสอบและกักกันโรคพืชสำหรับผลไม้นำเข้าของจีน

เพื่อเป็นการป้องกันการนำเข้าผลไม้ที่อาจมีสารปนเปื้อน สารพิษตกค้าง และสิ่งที่เป็นอันตราย และเพื่อปกป้องผลผลิตทางการเกษตรและสุขภาพของประชาชน อังอิงตามกฎระเบียบการตรวจสอบและกักกันโรคพืชและสัตว์แห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน หลักเกณฑ์การตรวจสอบสินค้านำเข้าแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน หลักเกณฑ์ด้านสุขอนามัยอาหารแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีนและกฎระเบียบทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ได้กำหนดวิธีการปฏิบัติ ดังนี้

(1) บังคับใช้กับการนำเข้าผลไม้สด (ต่อไปจะเรียกว่าผลไม้) ที่ต้องผ่านการตรวจสอบและกักกันโรค

(2) AQSIQ ของจีนมีแนวทางการปฏิบัติต่อการตรวจสอบและกักกันโรคของผลไม้ที่นำเข้าให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันทั่วประเทศ หน่วยงานตรวจสอบคุณภาพที่ประจำอยู่ ณ จุดที่มีการนำเข้า-ส่งออกต่างๆ CIQ (China Entry-Exit Inspection and Quarantine) มีหน้าที่รับผิดชอบต่อการตรวจสอบและกักกันโรคของการนำเข้าผลไม้ในพื้นที่นั้นๆ

(3) ห้ามการนำเข้าผลไม้ในลักษณะการนำติดตัว หรือส่งทางไปรษณีย์

(4) ก่อนที่จะมีการลงนามในสัญญาซื้อขาย หรือข้อตกลงใดๆ ผู้นำเข้าต้องขอใบอนุญาตด้านสุขอนามัยพืชจาก AQSIQ ก่อน

(5) ต้องใช้ใบอนุญาตด้านสุขอนามัยพืช (ฉบับจริง) ที่ได้รับการอนุมัติแล้ว และ หนังสือรับรองการตรวจโรคพืช (ฉบับจริง) ที่ออกโดยประเทศผู้ส่งออกประกอบในการดำเนินพิธีการตรวจนำเข้า

(6) หนังสือรับรองการตรวจโรคพืชต้องสอดคล้องกับข้อบังคับต่อไปนี้

- รูปแบบหนังสือต้องตรงกับมาตรฐาน ISPM (International Standard for Phytosanitary Measures) หมายเลขที่ 12 ว่าด้วยกฎระเบียบหลักเกณฑ์หนังสือรับรองการตรวจโรคพืช

- ผลไม้ที่นำเข้าโดยผู้คอนเทนเนอร์ ต้องระบุหมายเลขตู้คอนเทนเนอร์ในหนังสือรับรองการตรวจโรคพืช

- กรณีที่มีการลงนามข้อตกลงต่างๆ (เช่น ความตกลง หรือบันทึกความเข้าใจ (MOU)) ให้ถือปฏิบัติตามข้อตกลงที่ระบุไว้ในความตกลงนั้น

(7) หน่วยงานตรวจต้องดำเนินงาน โดยยึดถือกฎเกณฑ์ ดังนี้

- กฎระเบียบ มาตรฐาน และกฎหมายว่าด้วยการตรวจสอบและกักกันโรคของจีน

- ความตกลงที่ลงนามร่วมกันระหว่างทางการจีนและประเทศผู้ส่งออก ให้ถือปฏิบัติตามข้อตกลงที่ระบุไว้ในความตกลงนั้น

- ข้อตกลงที่ลงนามระหว่าง AQSIQ ของจีนและหน่วยงานตรวจสอบและกักกันโรคของประเทศผู้ส่งออก

- ข้อกำหนดที่ระบุไว้ในหนังสืออนุมัติการตรวจกักกันพืช

(8) ผลไม้นำเข้าต้องเป็นไปตามข้อกำหนด ดังนี้

- ห้ามปะปนหรือบรรจุผลไม้ชนิดอื่นนอกเหนือจากที่ได้ระบุไว้ในหนังสือรับรองการตรวจโรคพืช

- กล่องบรรจุต้องระบุชื่อสินค้า แหล่งผลิต หมายเลข หรือชื่อของโรงบรรจุภัณฑ์ โดยใช้ภาษาจีน หรือภาษาอังกฤษ

- ห้ามมีศัตรูพืช ดิน กิ่ง และใบที่อาจก่อให้เกิดอันตราย ตามข้อห้ามที่จีนระบุไว้ในการตรวจสอบกักกันการนำเข้า

- ปริมาณศัตรูพืช หรือสารพิษตกค้างต้องไม่เกินกว่ามาตรฐานความปลอดภัยที่จีนระบุไว้

- ประเทศผู้ส่งออกที่ได้มีการลงนามในความตกลง/ข้อตกลงร่วมกับจีน จะต้องถือปฏิบัติตามที่ได้ระบุไว้ในความตกลงนั้นๆ

(9) ขั้นตอนหรือมาตรฐานในการตรวจสอบผลไม้นำเข้าของ AQSIQ

1. ตรวจสอบความถูกต้องของเอกสาร
2. ตรวจสอบความถูกต้องของหนังสือรับรองการตรวจโรคพืชตามที่ระบุไว้ในข้อ (6) และสิ่งที่กำหนดว่าต้องระบุไว้บนกล่องบรรจุและเครื่องหมาย CIQ
3. การตรวจสอบผลไม้ ณ ด่านนำเข้า หากพบ หรือสงสัยว่ามีแมลง โรคพืช กิ่งหรือใบ ดิน และศัตรูพืช ที่อาจก่อให้เกิดอันตราย จะส่งไปตรวจที่ห้อง Lab
4. นำตัวอย่างที่สุ่มไปตรวจที่ห้อง Lab

(10) CIQ แต่ละพื้นที่ต้องยึดถือขั้นตอนการทำงานและมาตรฐานการตรวจ Lab ในการสุ่มตัวอย่าง หากมีการตรวจพบศัตรูพืช โรคพืช จะนำตัวอย่างไปตรวจที่ห้อง Lab โดยจะออกใบแสดงผลการตรวจสอบและกักกัน

(11) อ้างอิงตามใบแสดงผลการตรวจสอบและกักกันโรค CIQ มีแนวทางปฏิบัติต่อผลไม้นำเข้า ดังนี้

- เมื่อผลการตรวจสอบผ่าน และออกหนังสือรับรองตรวจโรคพืชแล้ว ให้ปล่อยสินค้าออกไป
- เมื่อตรวจพบศัตรูพืชสารพิษตกค้างต้องดำเนินการทำลาย หลังออกหนังสือรับรองแจ้งตรวจโรคพืช และผ่านกระบวนการกำจัดศัตรูพืชแล้ว จึงปล่อยสินค้าออกไป
- สินค้าที่ไม่เข้าข่ายข้อบังคับที่ระบุไว้ในข้อ 9 รวมถึงสินค้าที่ไม่ผ่านการตรวจหรือทำลายไม่ได้ หลังออกหนังสือรับรองแจ้งตรวจโรคพืชแล้ว จะต้องส่งคืน หรือทำลายซึ่งจะอยู่ภายใต้การ ควบคุมของ CIQ

(12) AQSIQ จะพิจารณาห้ามนำเข้าผลไม้เป็นการชั่วคราวจากสถานที่ผลิตใกล้เคียงสวนผลไม้ โรงบรรจุภัณฑ์ ในกรณีที่เป็นสินค้าที่เข้าข่ายตามสถานการณ์ดังต่อไปนี้

- เขต หรือบริเวณโดยรอบของสวนผลไม้ หรือ โรงบรรจุ พบหรือมีโรคระบาดทางพืชที่ร้ายแรง
- เมื่อตรวจพบศัตรูพืชอยู่ในข่ายที่จีนให้ความสำคัญ (พืชระวัง)
- ปริมาณสารตกค้างเกินค่ามาตรฐานความปลอดภัยด้านสุขอนามัยของจีน
- การนำเข้าผลไม้ไม่เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการตรวจสอบและกักกันโรคของจีน หรือข้อตกลงสองฝ่ายหรือ มาตรฐานระหว่างประเทศ

ผลไม้ที่เคยมีการห้ามนำเข้าชั่วคราว เมื่อจะมีการนำเข้าใหม่จะต้องได้รับการรับรองยืนยันจากหน่วยงาน AQSIQ ของจีนก่อน

(13) ผลไม้ที่นำเข้ามาผ่านเขตบริหารพิเศษฮ่องกง มาเก๊า ต้องนำเข้ามาโดยผู้คอนเทนเนอร์เดิม บรรจุก้นท์เดิม และหนังสือรับรองการตรวจโรคพืชเดิมของประเทศผู้ส่งออก (เรียกชื่อย่อ “ของเดิม 3 อย่าง”) ก่อนการนำเข้า ต้องผ่านการรับรอง “ของเดิม 3 อย่าง” และต้องเป็นผลไม้ที่อนุญาตให้นำเข้าได้จากหน่วยงานตรวจสอบประจำเขตฮ่องกง และมาเก๊า ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ได้รับการรับรองจาก AQSIQ ทั้งนี้ ในเอกสารดังกล่าว จะระบุถึงเลขบรรจุก้นท์ เลขหนังสือรับรองเดิม ซึ่งข้อมูลนี้จะถูกส่งให้แก่ CIQ ประจำด่านนำเข้า

การยื่นตรวจสอบ ณ ด่านนำเข้า เจ้าของสินค้า หรือตัวแทนจะต้องเตรียมเอกสารฉบับจริง ซึ่งได้รับจากหน่วยงานที่ประจำ ณ เขตฮ่องกง มาเก๊า หากเอกสารที่ยื่นนั้นมีข้อมูลที่ไม่ตรงหรือไม่สอดคล้องกันกับข้อมูลที่ทางหน่วยงานดังกล่าวส่งให้กับ CIQ สินค้า Lot นั้น จะไม่ได้รับการตรวจ

(14) AQSIQ สามารถส่งเจ้าหน้าที่ไปยังประเทศผู้ส่งออกเพื่อตรวจล่วงหน้า ควบคุมการบรรจุ สอบสวนคิศัตรูพืช และการใช้สารเคมี ทั้งนี้ ต้องขอความเห็นชอบและได้รับอนุมัติจากประเทศ ผู้ส่งออก

(15) ผลไม้ที่ยังตรวจไม่เสร็จ ต้องเก็บในสถานที่ที่ CIQ กำหนด ห้ามย้าย จำหน่าย หรือบริโภค โดยสถานที่เก็บนั้นต้องเป็นไปตามเงื่อนไข ดังนี้

- มีสถานที่กว้างเพียงพอ
- มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่สามารถรักษาความสด และคุณภาพผลไม้ไว้ได้
- สอดคล้องกับข้อกำหนดของการตรวจ
- มีเงื่อนไขการกำจัดศัตรูพืช

(16) ในกรณีที่ต้องการนำเข้าผลไม้ที่จีนห้ามนำเข้า เพื่อทำการวิจัย ส่งเป็นของขวัญ หรือจัดแสดง ต้องดำเนินพิธีการขอที่ AQSIQ โดยเวลานำเข้าต้องได้รับการตรวจจาก CIQ ก่อนผลไม้จัดแสดง ทั้งหมดต้องอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของ AQSIQ หลังงานเสร็จต้องส่งคืน หรือทำลาย

(17) หากฝ่าฝืนข้อบังคับของ AQSIQ ใน กฎว่าด้วยการกักกันโรคพืชและสัตว์ในการนำเข้า- ส่งออก กฎว่าด้วยวิธีการตรวจสอบสินค้านำเข้า-ส่งออก และกฎว่าด้วยมาตรฐานอาหารแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน หรือข้อบังคับอื่นที่เกี่ยวข้อง จะมีความผิดต้องได้รับโทษ

(18) การตีความในวิธีการนี้อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของ AQSIQ

(19) ผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 5 กรกฎาคม 2548 ทั้งนี้ ให้ยกเลิกกฎว่าด้วยวิธีการกักกันผลไม้นำเข้า ซึ่งประกาศโดย AQSIQ เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2542 (กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2548)

2) อุปสรรคของการส่งออกผักและผลไม้ของไทย

การลดภาษีสินค้ากลุ่มเร่งลดภาษีภายใต้อาเซียน-จีน(พิกัด 01-08) มีผลเมื่อ 1 ม.ค.47 ได้มีพ่อค้าจีนจำนวนมากหันมาทำธุรกิจส่งออก-นำเข้ากับไทย แต่มีความได้เปรียบกว่านักธุรกิจไทยที่เคยทำอยู่ก่อนหน้านี้ ทั้งในเรื่องของแหล่งสินค้า กระบวนการขนส่ง ทำให้พ่อค้าไทยที่เคยทำธุรกิจนี้ไม่สามารถแข่งขันได้ ในที่สุดมีผู้ประกอบการต้องเลิกกิจการไปหลายรายแล้ว

เอฟทีเอไทย-จีน แม้จะเป็นการค้าเสรีแต่จีนยังไม่เสรีร้อยเปอร์เซ็นต์ เพราะการนำเข้าผลไม้ไทยเข้าไปจำหน่ายในจีนจะต้องเป็นนักธุรกิจจีนหรือหากเป็นคนไทยต้องได้รับการรับรองจากรัฐบาลจีนก่อน ขณะที่ผลไม้จากจีนที่นักธุรกิจจีนเข้ามาทำเองได้อย่างเสรี ซึ่งเป็นข้อเสียเปรียบของฝ่ายไทย เอฟทีเอไทย-จีน สินค้าที่ไทยส่งออกไปมากจะเป็นมันสำปะหลัง ซึ่งเป็นสินค้าที่จีนต้องการนำเข้าจากไทยอยู่แล้ว ขณะที่ผัก ผลไม้อื่นๆ ไทยยังส่งออกไม่มาก ที่สำคัญอัตราภาษี อาเซียน-จีนจะลงเหลือ 0 ในหลายรายการ ซึ่งจะทำให้สินค้าไทยที่จะเข้าไปในจีนต้องแข่งกับ เวียดนาม มาเลเซีย ซึ่งมีศักยภาพ ที่สำคัญหากเทียบจำนวนรายการสินค้าที่ไทยส่งออกไปจีน ยังน้อยกว่าจีนส่งมาไทยมาก กระทรวงพาณิชย์จึงไม่ควรมองมูมบวกว่าไทยได้ประโยชน์จากเอฟทีเอ ไทย-จีนจนเกินไปเพราะปัญหาข้างหน้าจะเกิดขึ้นตามมาอีก

ปัญหาเกี่ยวกับเรื่องสารเคมีตกค้างในผลิตภัณฑ์ เป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้จีนชะลอการนำเข้าผลิตภัณฑ์ผัก และผลไม้จากไทย และยังคงดำเนินการตรวจสอบสินค้าผักผลไม้ ที่นำเข้าจากไทยอย่างเข้มงวดด้วย

นอกจากนี้การที่จีนปรับลดอัตราภาษีเข้าผักและผลไม้ภายใต้พิกัด 07-08 ให้ประเทศในกลุ่มอาเซียนเหลือร้อยละ 0 ตั้งแต่ 1 มกราคม 2549 ตามข้อผูกพันการเปิดเขตการค้าเสรีอาเซียน- จีน ส่งผลให้อัตราภานำเข้าผลไม้ที่จีนเรียกเก็บจากฟิลิปปินส์ที่เป็นคู่แข่งของไทยในการส่งออกผลไม้เมืองร้อนลดลงเท่ากับไทย (จีนลดอัตราภานำเข้าผักและผลไม้แก่ไทยเหลือร้อยละ 0 ตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2546) ทำให้ความได้เปรียบด้านภาษีของไทยหมดไป อย่างไรก็ตามการลดอัตราภาษีของจีนในครั้งนี้อาจส่งผลกระทบต่อไทยไม่มากนัก เนื่องจากจีนทยอยลดอัตราภานำเข้าผักและผลไม้ให้ประเทศในกลุ่มอาเซียนมาตั้งแต่ปี 2547 ทำให้อัตราภานำเข้าผักและผลไม้จากประเทศเหล่านั้นเหลือเพียงร้อยละ 0-5 ในปี 2548